

„TOKS MANO VARDAS IR MANO
PROFESIJA: TURIU DIEVUS
GARBINTI, DEIVES MYLĖTI“

Dainius Razauskas tapo 2016 metų Vals-tybinės Jono Basanavičiaus premijos laureatu. Humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto vyresnysis mokslo darbuotojas, žurnalo *Liaudies kultūra* Mitologijos ir bendrųjų kultūros klausimų skyriaus redaktorius, Vilniaus universiteto Religijų studijų centro ir Istorijos fakulteto lektorius – vienas produktyviausių ir įdomiausių lietuvių senojo pasaulėvaizdžio, senosios religijos ir mitologijos, lietuvių prigimtinės kultūros tyrinėtojų. Greta mokslinės ir akademinės veiklos Dainius Razauskas aktyviai dalyvauja ir viešajame gyvenime, jo paskaitos apie lietuvių religiją ir mitologiją sutraukia gausią ir įvairią auditoriją – tiek lietuvių etninės kultūros baruose besidarbuojančius kolegas, tiek akademinį jaunimą.

Šiame parengtos ir išleistos net dvi D. Razausko knygos: *Maironis: praamžės tradicijos dainius* (292 p.) ir *Mitiniai vaizdiniai Donelaičio „Metuose“: pastabos paraštėse* (185 p.). Ankstesniais metais pasirodė *Ryto ratų ritimai: pagrindinio kosmologinio modelio rekonstrukcija su etimologiniais priedainiais* (2000), *Vėjūkas: lietuvių vėjo demono vardo ir įvaizdžio rekonstrukcija, atsižvelgiant į vieną skitų atitikmenį (osetinų wəjjug / wəjyug)* (2004), *Vytis simbolikos požiūriu: baltas raitelis su iškeltu kalaviju raudoname lauke* (2008), *Krosnis*

Vytauto Daraškevičiaus nuotrauka, 2016

mitologijoje; baltų mitologijos ir ritualo tyrimai (2011). Per pastaruosius penkerius metus įvairiuose leidiniuose paskelbta daugiau kaip trisdešimt mitologijos tematika parašytų jo mokslo straipsnių ir recenzijų (jų sąrašą galima rasti svetainėje www.tautosmenta.lt). Rašyta apie Gediminaičių stulpų simboliką, lietuviškosios *šventumo* sąvokos kilmę, lietuviškąją laimės sampratą, pamažu skelbti baltų mitinio vaizdymo fragmentai (autorius vadinami „baltų mitinio vaizdymo juodraščiais“).

Dainius Razauskas tęsia Vladimiro Toporovo akademinę tradiciją, taip pat yra nuoseklus ir ištikimas Norberto Vėliaus ir Gintaro Beresnevičiaus tyrimų

tęsėjas. Jo publikacijoms būdinga gausi komparatyvistinė medžiaga, tarpdalykinė perspektyva ir etninės kultūros suvokimas pačia plačiausia prasme. Visuomenės meilę ir pagarbą jis pelno kaip auditoriją užburiantis ir įkvepiantis paskaitininkas, talentingai derinantis mokslo tyrimų patirtį ir laisvą eseistinį mąstymą.

Mintimis apie lietuvių tautos būtį, istoriją ir dabartį mokslininkas nuolat dalijasi ne tik mokslinėse konferencijose, bet ir kultūrinėje, populiariojoje spaudoje, radijo ir televizijos laidose, interneto portaluose. Čia jis reiškiasi kaip lietuvių orumo ir jų kultūros vertingumo gynėjas, patariantis sutrikusiems tautiečiams, kaip susigrąžinti gyvenimą, laimę ir Tėvynę, ir teigiantis, kad Lietuva yra dvasinė tikrovė, lietuviybės reikia ieškoti savo sieloje:

Tai Lietuva, kuri šaukia kiekvieno mūsų širdyje. Tai Ji, Karalystė, įtikina mus, kad šio pasaulio aplinkybės ir padėtys – dar ne viskas, kad širdies tiesa neprivalo joms nusilenkti, kad ji yra aukštesnė, pirmesnė. Tai ji įgalina mus didžiausioje neviltyje pakelti galvą, pakilti, stotis ir nugalėti. Tai Lietuva, kuri suspindi žiemos naktį pakėlus akis į žvaigždėtą dangų. Ji tarsi vilkas prieš mėnulį sustaugia: „Aš esu!“ Ir ima augti, paminama išskaičiavimus. Ir iš senos šaknies kaskart kiekviename iš mūsų atauga Lietuva, dar vakar neturėjusi vietos po saule. Tai Ji šaukia per Simoną Daukantą, Joną Basanavičių, per Maironį, per Mikalojų Konstantiną Čiurlionį, Vydūną, Justiną Marcinkevičių, per kiekvieną iš mūsų, skirtingai stipriai, vis kitomis aplinkybėmis ir vis kita gaida. Bet šaukia į tą patį vieną dangų („Lietuva yra dvasinė tikrovė“, *Respublika*, 2016, liepos 10).

Kaip apie kolegą atsiliepė dr. Radvilė Racėnaitė, „Dainiaus Razausko, kaip viešojo intelektualo, mintys yra artimos aušrininkams, kurie save vadino Lietuvos mylėtojais, buvo karšti praeities ir tautinės tradicijos puoselėtojai ir troško susieti ją su

tolesniu tautos vystymusi. Jo drąsiai ir motyvuotai išsakomos mintys apie pastarojo meto lietuvių, Lietuvos ir lietuviybės skaudulius nėra vien skambi kritika, kartu parodomi ir būdai bei priemonės tokioms problemoms spręsti, siūlant ir teigiant naują ir viltingą Lietuvos kaip dvasinės tvirtovės vaizdinį, nebijant ir nevenigiant apie Lietuvą kalbėti pakylėtai ir poetiškai, nes, paties Dainiaus žodžiais, „kai savo Tėvynę myli, ne vertini, o regi ją vaizduotėje kaip pasakų šalį“.

Tad už monografijas, naujai atskleidžiančias senojo tradicinio lietuvių pasaulėvaizdžio ir lietuvių literatūros klasikos paraleles, aktualinančias tradicinės kultūros paveldą, teikiančias įžvalgas poetinės kalbos interpretacijas, už eseistiką, kuriančią ir įtvirtinančią didįjį Lietuvos pasakojimą, suteikiančią tvirtas intelektines ir dvasines atramas postmodernybėje gyvenančiam žmogui, už kitus darbus jam ir paskirtas šis garbingas apdovanojimas.

Austė Nakienė

ŠIUOLAIKINIŲ SAKMIŲ TYRIMO DRAUGIJOS KONFERENCIJA TALINE

Š. m. birželio 28–liepos 2 d. Taline buvo surengta Šiuolaikinių sakmių tyrimo draugijos 34-oji tarptautinė mokslinė konferencija „Šiuolaikinių sakmių perspektyvos“ (*Perspectives on Contemporary Legends*). Ją rengė draugija kartu su Estijos akademinė folkloro draugija ir Tartu įsikūrusio Estų literatūros muziejaus Folkloro skyriumi ir jo mokslininkėmis dr. Mare Kalda ir dr. Eda Kalmre.

Šiuolaikinių sakmių tyrimo draugija (*International Society for Contemporary Legend Research* – ISCLR), dabar vienijanti apie 80 narių iš viso pasaulio,

buvo įkurta 1982 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose. Poreikis suburti tokią organizaciją radosi natūraliai, kai tyrėjai suprato, jog šiuolaikinės saktmės yra vienas iš sparčiausiai plintančių ir aktyviausiai cirkuliuojančių folkloro žanrų, o norint geriau suvokti tokių modernių žanrų dinamiką ir funkcijas, būtina užmegzti glaudesnius ryšius tarp juos tiriančių mokslininkų. Draugija nuo 1985 m. leidžia informacinį naujienlaiškį *FOAF Tale News*¹, o nuo 1991 m. – ir metinį mokslinį recenzuojamą žurnalą *Contemporary Legend*², kurio senesni numeriai yra suskaitmeninti ir jau pasiekiami internetu³. Labai aktyviai bendraujama ir draugijos bendruomenės puslapyje *facebook'e*. Čia dalijamasi ne tik naujausia mokslinė informacija apie išleistas knygas arba rengiamas konferencijas, bet ir fiksuojami žiniasklaidoje nuolat pasirodantys straipsniai, paremti populiariausiais šiuolaikinių sakmių ir gandų siužetais. Draugijos pastangomis kasmet rengiamos ir tarptautinės konferencijos: vienais metais jos organizuojamos JAV, o kitais – kurioje nors Europos šalyje.

Pastaroji tarptautinė konferencija surengta Taline ir truko šešias dienas, joje dalyvavo pranešėjai iš keturiolikos šalių. Konferencijos metu vyko 11 sesijų ir buvo perskaityti 38 pranešimai. Juos būtų galima suskirstyti į keletą artimos problematikos grupių. Pavyzdžiui, nemaža dėmesio sulaukė politinio folkloro tema. Aptarti gan

dai, susiję su rinkimais Baltarusijoje; per laiką folklorizavęsi esą tikri pasakojimai apie Staliną; pašaipūs, o neretai ir įžeidūs internetiniai pajuokavimai apie dabar jau buvusio JAV prezidento žmoną Michelle Obamą. Pranešimuose taip pat aptarti gandai, plačiai sklidę didžiųjų istorinių lūžių, kaip antai Pirmojo pasaulinio karo, laikotarpiu. Pranešimuose analizuotos ir, atrodytų, nūdienos aktualijos, pavyzdžiui, folkloriniai pasakojimai apie neseniai įvykusias oro linijų katastrofas ar dingusius lėktuvus. Pastaruoju atveju matyti, kad išskirtiniai įvykiai gandais ir sakmiško turinio naratyvais apauga akimirksniu, o tokie gandai gana greitai sufolklorėja.

Kaip įprasta, pranešimuose aprėpti ir klasikiniai ar ilgesnė gyvavimo istoriją jau turintys šiuolaikinių sakmių siužetai apie vaiduoklius ir pastatus, kuriuose vaidenasi; apie ateivius ir jų pagrobtus žmones; apie organų vagystes ar apie dėkingąjį teroristą, įspėjantį jam kuo nors padėjusius žmones, kad vengtų tam tikros vietos, kur, kaip paaiškėja vėliau, buvo suplanuotas išpuolis. Ne viename pranešime aptarta senųjų sakmių veikėjų ar mitologinių reiškinių raida moderniaame pasaulyje, taip pat ir internete. Šiuolaikinėse saktmėse vis dar veikia krikščionių šventieji ir skandinavų dievai, o Knoso rūmai ir jų pavyzdžiu pastatytos kopijos kituose kraštuose vis dar traukia dėmesį savo paslaptiniais architektūriniais sprendimais ir iki šiolei neišaiškinta jų paskirtimi. Šiuolaikiniam folklorui būdinga savybė sujungti kelias raiškos sritis ypač akivaizdžiai atskleista pranešime apie senąsias ir miesto saktmes, kurios tapo pagrindu kortų žaidimui. Apskritai, net ir aptariant teminiu požiūriu klasikinius šiuolaikinio folkloro naratyvus, pranešimuose pateiktos tokių atvejų studijos buvo pagrįstos naujomis metodologinėmis priegomis ir nauja kontekstine medžiaga.

- 1 Prieiga per internetą: <http://www.folklore.ee/FOAFtale/>. Santrumpa FOAF reiškia *friend of a friend* 'draugo draugas'. Taip dažnai apibūdinamas šiuolaikinio naratyvo veikėjas, kuriam esą iš tiesų nutiko pasakojama istorija. Galime prisiminti panašų šmaikštų lietuvių posakį – VBS, arba *viena boba sakė*.
- 2 Prieiga per internetą: <https://contemporarylegend.org/our-publications/contemporary-legend/>.
- 3 Žr. <http://collections.mun.ca/cdm/landingpage/collection/clegend>.

Galima konstatuoti, kad šiuolaikinių sakmių tyrimai išsiskiria nuolatinio dėmesiu bauginančioms istorijoms ir detaliam baimės ir humoro sąveikos analizei. Tokiai problematikai skirtuose pranešimuose kaip šiuolaikinio mitologinio nerimo šaltinis pristatytas miesto sakmių personažas, paranormalių gebėjimų turintis persekiotojas Lieknasis žmogus (angl. *the Slender Man*); gandai apie paslaptingas juodas mašinas ir baltus autobusiukus, kurių vairuotojai ešą grobia vaikus. Pranešimai, kuriuose buvo aptartos bendresnio pobūdžio šiuolaikinių sakmių tendencijos, taip pat sulaukė didelio auditorijos susidomėjimo.

Kalbėjusieji pranešimų objektu rinkosi labai įvairias šiuolaikinės tautosakos apraiškas, pasitelkė skirtingas analitines priemones. Vis dėlto bene visus pranešimus vienijo tai, kad juose tyrėjai siekė pristatyti šiuolaikinio savo šalies folkloro ypatumus, rėmėsi neretai gana plataus vietinio konteksto pažinimo reikalaujančia medžiaga.

Toks iš pirmo žvilgsnio temiškai labai įvairuojantis pranešimų pobūdis klausytojams tapo įdomia bei vertinga patirtimi plačiąja prasme, nes leido per kelias konferencijos dienas išgirsti daug konkrečių faktų, kurie be ypatingų pastangų leido suprasti, jog visur pasaulyje į folklorizacijos procesą įtraukiami iš principo panašūs dalykai: iš kasdienybės iškrintantys, dažnai ribiniai, neretai racionaliai sunkiau paaiškinami ir todėl su antgamte siejami išgyvenimai ir potyriai.

Mokslinę konferencijos programą dariniai papildė du vakarus vykusios ekskursija po vaiduokliškąją Taliną. Susirinkusieji buvo vedžijami po estų mitologinės saktės ir padavimuose minimas miesto vietas ir erdves, sulaukusias dėmesio šiuolaikiniuose naratyvuose. Kitos, ilgesnės ekskursijos metu buvo vykstama į Lahemos

nacionalinį parką, esantį šiaurinėje Estijoje, o pakeliui buvo apžiūrėti įvairūs kultūriniai ir istoriniai estiškojo paveldo objektai: kelios seniausiomis laikomos bažnyčios ir greta jų esančios kapinės su archajiškais paminklais, kuriuose dar vyrauja senoji pagoniška simbolika; archeologinių palaidojimų vietos; mitologiniai akmenys; apžadų virvelėmis apraišiota daugiakamienė liepa, kurią senąją prigimtinę estų tikėjimą atgaivinusį bendruomenė laiko šventu medžiu.

35-oji Šiuolaikinių sakmių tyrimo draugijos konferencija įvyks 2017 m. birželio 6–10 d. Lafajeto mieste, Luizianoje (JAV).

Radvilė Racėnaitė

APGINTA DISERTACIJA

2016 m. rugsėjo 9 d. Lietuvių literatūros institute įvyko Linos Leparškienės disertacijos *Trakų lokalinio pasaulio refleksijos žmonių pasakojimuose* gynimas.

Sakytinei kultūrai priklausančių įvairaus pobūdžio naratyvų kaip asmeninių gyvenimo istorijų ir bendruomenės kultūrinės komunikacijos reprezentantų tyrimai jau kuris laikas gausiai ir sėkmingai vykdomi daugelio šalių humanitariniuose moksluose. L. Leparškienės disertacija laikytina kaip tik šios srities moksliniu darbu. Visos svarbiausios Trakų kraštovaizdžio erdvės disertacijoje išsamiai nagrinėjamos žvalgantis po jas vietinių gyventojų akimis. Miesto teritorija, jį supantis ežerynas ir pati įvairiakalbė bei įvairiakultūrė bendruomenė analizuojami remiantis karaimų, lenkų, baltarusių, lietuvių ir kitų tautų atstovų pasakojimais. Renkant medžiagą įvairiu intensyvumu kalbinta daugiau kaip pusšimtis Trakų ir jų apylinkių žmonių, iš jų išskiriami keli pagrindiniai pasakotojai. Iš pašnekusių su visais jais randasi

refleksyvusis Trakų kultūrinio kraštovaizdžio folklorinis naratyvas. Šiame tyrime disertantei labiausiai rūpėjo kalbinti vyresniųjų kartų trakiečius, užrašytas ir vienas kitas vidutinio amžiaus Trakų gyventojų pasakojimas (pašnekovų amžius svyravo nuo 50 iki 90 metų). Turbūt spėta pačiu laiku – vyresniųjų kartų trakiškių, galinčių per savo gyvenimo istorijas atskleisti Trakų kultūrinio kraštovaizdžio istoriją ir nūdieną, lieka vis mažiau. Disertacijoje pasitelkiami lietuviški, lenkiški ir rusiški naratyvai (pateikiant jų vertimus į lietuvių kalbą).

Tyrimas išdėstytas nuosekliai ir kūrybiškai. Disertacijos „Įvade“ ir „Teorinėse ir metodologinėse tyrimo gairėse“ išsamiai pristačiusi darbo problematiką, uždavinius, šaltinius ir metodologines prieigas, tolesnėse dalyse autorė nuo šiuolaikiniame istoriniame–kultūriniame Trakų diskurse vyraujančio įvaizdžio (Trakai kaip Lietuvos *lieux de mémoire*) aptarimo, geografinės vietos charakteristikos pateikimo (visa tai – trečiojoje dalyje „Trakai: žvilgsnis iš šalies“) pereina prie svarbiausių tyrimo pozicijų: nagrinėjama trakiečių pasakojimuose išryškėjanti miesto erdvių samprata, Trakų ežeryno folklorinė istorija, žmogaus ir ežero santykio variantai, išskirtinį dėmesį sutelkiant į neabejotinai svarbiausia laikytiną trakiečių žvejų kultūrą („Trakų miesto erdvės samprata vietos gyventojų pasakojimuose“, „Trakai – ežerų pasaulis“). Disertacija baigiama aktualių Trakų kraštovaizdžio ir vietinės bendruomenės kaitos aspektų analize („Kaita ir tęstinumas“). Itin vertingu disertacijos papildymu tapo kryptingai ir kūrybiškai parinktos iliustracijos (įvairių laikotarpių miesto ir jo apylinkių fotografijos, žemėlapiai ir pan.).

Tiek pati L. Leparaskienė, tiek jos darbą vertinę gynimo tarybos nariai kaip labai reikšmingą dalyką pabrėžė disertacijos kompleksiskumą ir vientisumą. Disertaci-

joje į Trakų daugiakultūriškumą žvelgiama analizuojant ne selektyviai pasirinktos kurios nors vienos, bet visų čia gyvenančių etninių ir pagrindinių socialinių grupių kultūrą. Tai leido autorei atskleisti integralų vietos bendruomenės, pasižyminčios kalbine, konfesine, socialine įvairove, tačiau vienijamos to paties gyvenamo kraštovaizdžio, vaizdą. Turbūt nebus per drąsu pasakyti, jog aptariamoms disertacijos atveju susiduriame su iš esmės kitokio pobūdžio žvilgsniu į lokalumą, palyginti su ilgus dešimtmečius lietuvių folkloristikoje ir etnologijoje deklaruota ir analizuota regioniskumo ir regioninių savitumų samprata, folkloro kūrinius, kalendorinius papročius ir net vietinę kalbą tam tikra prasme atskiriant nuo pačių vietos gyventojų, nuo jų gyvenimo kontekstų.

Disertacijos gynimo metu ne kartą buvo atkreiptas dėmesys į didelę darbe pasitelkiamų ankstesnių Trakų kraštovaizdžio tyrimų įvairovę. Įvade apžvelgta ir tolesniuose skyriuose pateikiama gana plati pastarųjų šimtmečių istorikų, folkloristų, lingvistų, geografų darbų, vienaip ar kitaip susijusių su Trakų arealo kraštovaizdžiu, kultūra ir istorija, panorama. Taip pat kaip itin aktualūs ir teorinius pagrindus darbui teikiantys pristatyti įvairių kraštų folkloristų ir kultūrologų atlikti sakininės istorijos, kultūrinės atminties tyrimai. Skirtingų sričių atstovų tyrimų dėmė šiame darbe labai svarbi, nes sudaro sąlygas kompleksiskai pažvelgti į Trakų kultūrinį kraštovaizdį. Įvairiu metu fiksuota folklorinė medžiaga (sakmės, padavimai) pasitelkiama analizuojant išskirtinai *trakietišką* ežerų kultūrą, aptariant įvairialypį vietos gyventojų santykį su juos supančiais vandenimis.

Nemažai diskutuota apie L. Leparaskienės pasirinktas metodologines tyrimo prieigas. Išskirtiniu ir inovatorišku pripažintas autorės apsisprendimas iškelti ir įtvirtinti

tokio pobūdžio darbui labai aktualų ir folklorinių naratyvų teorinėse studijose jau senokai aptinkamą subjektyvumo prioritetą. Disertacijoje giluminio interviu strategijos derintos su antropologinio stebėjimo metodu. Renkant medžiagą neabejotinai įtakos (pokalbių su pateikėjais turiningumo, kryptingumo ir betarpiškumo prasme) turėjo tai, kad Trakai yra disertantei puikiai nuo vaikystės pažįstamas ir savas kraštas. Pažymėtina, kad minėtu subjektyvumo prioritetu ji nepiktnaudžiauja: trakiečių pasakojimuose atpažintos asmeninės patirtys disertacijoje prikišamai nedemonstruojamos, jos jaučiamos iš autorės „užtekstinės“ laikysenos ir negausių, bet itin taiklių prisatarimų.

L. Leparskienės disertacija šiandieninei lietuvių humanitarikai – ypač folkloristikai, taip pat etnologijai ir istorijai – reikšminga keletu aspektų. Pirmiausia, kaip originalus ir kompetentingas žodinės tradicijos statuso ir jos sklaidos konkrečiame lokuse tyrimas. Akivaizdu, kad šis darbas atveria iki šiol plačiau netirtą, apskritai beveik nereflektuotą Trakų vaizdą „iš vidaus“, t. y. paremtą margo ir daugiakultūrio vietinio sociumo atstovų autentiškais pasakojimais, iš kurių galime patirti, kokia buvo ir kaip kito šios išskirtinį istorinį statusą turinčios vietovės gyventojų kasdienybė, koks jų santykis su Trakų kraštovaizdžiu ir tam tikra prasme iš šalies atneštu dabartiniu Trakų įvaizdžiu. Šitaip randasi galimybė keletą šimtmečių istorikų ir literatų formuotą ir tyrinėtą Trakų kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės *lieux de mémoire* vaizdinį (t. y. žvilgsnį iš šalies) papildyti aktualiu vietos bendruomenių žodinės istorijos naratyvu. Šiuo požiūriu disertacija bus naudinga panašaus pobūdžio būsiamiems tyrimams, o ypač Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų ir regionų kultūros studijoms.

Disertacija apginta sėkmingai, jos autorė tiek iš gynimo tarybos narių, tiek iš gausiai susirinkusių klausytojų sulaukė aktyvaus raginimo atlikto tyrimo pagrindu parengti spaudai monografiją, kurios labai lauktų Trakų krašto žmonės, o ypač – L. Leparskienės kalbinti pasakotojai.

Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė

MUZIKINĖS MIGRACIJOS. EUROPOS ETNOMUZIKOLOGŲ SEMINARAS SARDINIJOJE

Nuvykti į Europos etnomuzikologų seminarą (žr. *esem-music.eu*) Sardinijoje šiais 2016 metais traukė ne tik įdomi tema, bet ir galimybė pasiklausyti unikalios muzikos *in situ*. Ir iš tikrųjų, nepamenu kito ESEM'o renginio, kuriame būtume apdovanoti tokia tradicinės muzikos gausa – ypač vyrų daugiabalsiu dainavimu (*cantu a tenore* ir *cantu a cuncordu*) ir virtuozišku *launeddas* (liežuvėlinių trivamzdžių pučiamųjų instrumentų) muzikavimu. Kas vakarą vis naujos dainininkų ir muzikantų grupės, lydimos etnomuzikologų komentarų, *launeddas* gamybos demonstravimo. Buvo dar ir anglų, korėjiečių, ir lietuvių muzikos. Jaučiausi iš tiesų pakylėtas, galėdamas padainuoti drauge su sardų dainininkų ketvertu. Žinoma, ragavome ir autentiškos picos.

Lietuvai atstovavome trise: Austė Nakiene, Gaila Kirdienė ir šių eilučių autorius. Iš viso perskaityti 46 pranešimai, parodyti ir buvo pakomentuoti trys filmai. Nenuostabu, kad pranešėjų daugiausia būta iš Italijos, kiti iš Anglijos, Austrijos, Čekijos, Danijos, Ispanijos, JAV, Kanados, Kinijos, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Norvegijos, Pietų Korėjos, Rusijos, Serbijos, Slovėnijos, Škotijos, Švedijos, Šveicarijos.

Konferencija prasidėjo rugsėjo 20 dieną Sardinijos sostinėje Kaljaryje, o kitą dieną persikėlė į vaizdingą senovinį Santu Lussurgiu miestelį salos gilumoje, kur truko iki rugsėjo 25-osios. Šis miestelis pasirinktas todėl, kad čia iki šiol stiprios muzikavimo tradicijos (beje, ir tyrinėjimo tradicijos – čia gyvena ir dirba trys profesionalūs muzikologai), nors pats miestelis susitraukė nuo 8000 gyventojų iki 2000; globalizacija ir provincijos nykimas – visuotinė problema. Rytais senomis painiomis gatvelėmis žingsniuodamas nuo „namų“ iki konferencijos vietos kartais nesutikdavai nė gyvos dvasios, nebent koks veidas sušmėžuodavo lange...

Sardinijos provincijoje „kasmet, sezonas po sezono, piemenys keliavo tais pačiais takais, gindami savo bandas iš kalnų į slėnius ir vėl atgal“. Anglų kalba toks sezoninis gyvulių pervarymas vadinamas *transhumance*. Konferencijos rengėjai, Kaljario etnomuzikologai Ignazio Macchiarella ir Marco Lutzu, šią sąvoką pasirinko kaip metaforą įvairialypiam globaliam (globalumas + lokalumas) muzikos, muzikos žinijos, muzikantų, muzikologų kelionių, migracijų, susitikimų, sankirtų, transformacijų, sugrįžimų laukui apibrėžti. Tad pasirinkta XXXII ESEM'o tema skambėjo taip: „Muzikos / muzikos kūrėjų / muzikologų migracijos“; ji suskirstyta potėmėmis: „Muzika grįžta namo“, „Muzikologai grįžta namo“, „Sezoniniai muzikos takai“ ir „Muzikos žanrų migracijos“.

Migracijų, iškeliavimo bei sugrįžimo tema artima pačiai sardų muzikos situacijai – jų vietinė tradicija migruoja iš kaimo į kaimą, toliau į platųjį pasaulį ir atgal muzikantų, koncertų, garso ir vaizdo įrašų pavidalu. Apie tai pasakojo Paolo Bravi ir Salvatore'o Carboni (Kaljaris) pranešimas „Franceschino grįžta namo“. Francesco Demuro – 38 m. dainininkas iš Sardinijos,

savo karjerą pradėjęs nuo tradicinio sardų dainavimo, vėliau tapęs pasaulinio garso operos solistu, o dabar vėl grįžęs prie savo šaknų. Mokslininkai ištyrinėjo vieną dainavimo savybę – vibrato – kitimą kintant vokalo stiliui; tai buvo vienintelis šioje konferencijoje akustinės analizės metodais atliktas darbas.

Žemyninės Italijos, Sicilijos etnomuzikologai rinkosi daugiausia išorinių migrantų, muzikinių kontaktų su kitomis kultūromis temas. Serena Facci ir Grazia Tuzi (Roma) pastebėjo, kad Italijos sostinė nebėra tas šventasis miestas, monolitiškas religinis centras, apie kurį rašė Mircea Eliade. Pastaraisiais dešimtmečiais čia įsikūrė daugybė visokių religinių bendruomenių, kurioms svarbūs įvairiose miesto vietose esantys nedideli centrai. Pranešime „Chorų migracija Romos filipiniečių katalikų bendruomenėje“ jos atskleidė, kaip funkcionuoja ir koordinuoja veiklas Romos filipiniečių periferinės religinės bendruomenės, besiburiančios apie centrinę bažnyčią (Santa Pudencianos baziliką).

Trys pranešimai buvo parengti vykdant Pavijos universiteto projektą „Muzika ir migracija Kremonos apylinkėse“. Fulvia Caruso aptarė projekto problemą, tikslus, metodus („Muzika ir migracija: projekto pasiekimai“). Kremonoje ir Pjačencoje daug imigrantų iš Rumunijos, Indijos, Afrikos valstybių. Muzika jų gyvenime reiškiasi labai įvairiai: kaip religinių ritualų elementas, kaip „nuolatos per ausines skambantis“ kasdienybės elementas, kaip kūrybinė ir koncertinė veikla. Vienu iš tyrimo uždavinių buvo tarp imigrantų kylančių etninių įtampų mažinimas. Įdomu, kad kultūriniai kontaktai gimdo naujus muzikinius lydinius. Pavyzdžiui, išsiviečiai iš Afrikos jungia savo šalių – Nigerijos, Benino ar Kamerūno – tradicinę muziką į bendrą „Afrikos muziką“, kuri būtų priim-

tina ne tik jiems patiems, bet ir jų klausantiems europiečiams. Šiuos pastebėjimus iš dalies pakartojo Anjos Brunner (Bernas) pranešimas „Afrikos muzikos (ir muzikai) judėjime. Saitai su „namais“ Europoje gyvenančių Afrikos muzikantų kūryboje“. Pasak jos, būtina afrikiečių migrantų muzikavimo sąlyga yra „tinklas, mezgamas peržengiant etnines ir nacionalines ribas“, o migruojant sukaupiamas „turtingesnis transkultūrinis kapitalas“.

Įvairiems aptariamo projekto aspektams buvo skirti Thea'os Tiramani („Sikhų religinė muzika migruojančiame kontekste: medijos vaidmuo“) ir Monicos Serafini („Garso dienoraštis transkultūrinėje klasėje“) pranešimai. Pirmajame aptartos *kirtan* (sikhų religinio giedojimo) transformacijos: giedama ne tik „klasikiniu“, bet ir „komerciniu“ stiliumi. Paaikškėjo, kad šiuo atveju svarbiausias ne muzikos stilius, bet sikhų tapatybės akcentavimas. Antrojo pranešimo objektas – imigrantų jaunimo klausoma muzika. Etnomuzikologai paprašė jaunuolių rašyti muzikinius dienoraščius, fiksuoti, kokioms muzikos jie klausosi savanoriškai ir ne visai savo noru, nes ji skamba jų gyvenamoje aplinkoje. Iš dienoraščių ir atsakymų į klausimus sužinota, kad (kaip ir buvo galima tikėtis) jaunimas dažniausiai klausosi relaksuojančios muzikos iš išmaniųjų telefonų.

Beje, nė viena iš šių dviejų pranešėjų konferencijoje nedalyvavo, pranešimus perskaitė kiti. Tačiau ir autorėms nesant kilo nemaža diskusijų, išryškėjo kai kurios problemos. Pavyzdžiui, buvo bendraujama tik su musulmonais vyrais – moterys nedalyvauja viešajame gyvenime. *Amnesty International* atvežė imigrantų jaunimui gitarų – tie nesusidomėjo. Toks ir kiti pavyzdžiai tik dar kartą paliudijo, kad neretai, nors ir siekiant kilniausių tikslų, nesuvokiama, kokia yra tikrovė, ignoruojami kultūrų skirtumai.

Layla Dari (Florencija) pasakojo apie marokiečių muzikantą, karjerą pradėjusį Tanžero muzikos ir šokio konservatorijoje, vėliau baigusį Veronos muzikos konservatoriją ir Italijoje įkūrusį kelis multietninius orkestrus („Viduržemio jūros migracijos: Jamalo Ouassini atvejis“). „Vienas iš pagrindinių originalių muzikos elementų šiuose multietniniuose ir Viduržemio jūros orkestruose yra *métissage* potyris: muzikantai sulieja asmenines muzikines patirtis, išlaikydami savo ankstesnes kultūrinės šaknis“. Viduržemio jūros muzikinių kultūrų lydiniių tema plėtota ir Matthew Machin-Autenrietho (Kembridžas) pranešime „Ispanų ir marokiečių muzikinės sandūros ir „kasdienis“ multikultūralizmas Andalūzijoje“. Andalūzijos flamenkas derinamas su panarabiška imigrantų iš Maroko muzika – tai tarsi muzikinė *convivencia* (idealizuoto taikaus krikščionių, judėjų ir musulmonų sambūvio išraiška).

Girolamo Garofalo iš Palermo pranešime „*Arbëresh* bendruomenės Sicilijoje paraliturginiai muzikiniai repertuarai“ aptarė albanų tautinės mažumos Sicilijoje paraliturginę muziką. Ji savo šaknimis siekia bizantiškąją tradiciją, tačiau patyrė gausių vėlesnių įtakų. Įdomu, kad bendruomenės repertuare tebegyvuoja senosios sicilietiškos liaudies dainos, išverstos į albanų kalbą, o pačių siciliečių jau seniai užmirštos. Giuseppe Sanfratello (Kopenhaga) labai panašios tematikos pranešime „Migruojantys repertuarai: Sicilijos albanų giesmių tradicija tarp diasporos ir vėlyvųjų viduramžių archaizmų“ daugiau dėmesio skyrė diachroniniam tyrimui, „stratifikacijos“ teorijai ir giesmių variantiškumui.

Maria'os Rizzuto (Roma) pranešimo „Koptų ortodoksų giesmė Italijoje: Gologos giesmė kaip migrantų tautos simbolis“ centre – koptų giesmė, kurios melodija ešą siekianti faraonų laikus. „Taigi

ši giesmė atlieka esminę identifikacinę funkciją „atverdama“ simbolinę koptų visatą senoviniame faraonų Egipte, tad iš esmės naujai apibrėždama koptus kaip tautinę bendriją, o ne kaip paprasčiausią krikščionių mažumą.“

Ortensia Giovannini iš Romos atrado, kad muzikos „armėniškumas“ pačioje Armėnijoje ir armėnų diasporoje užsienyje yra suvokiamas labai skirtingai („Einu, grįžtu, sutrinku. Armėnų muzikos idėjų įvairiuose lauko tyrimuose refleksijos“). Nuostatų spektras apima nuo „tikrojo“ armėniško garso, „tradicinės klasikos“ gaivinimo iki tautiškumo apraiškų roko muzikoje. Armėnų genocido šimtmečio paminėjimui skirtuose koncertuose tautinė muzika įgijo politinį atspalvį, ji suvienijo didžiulę netektį mininčius armėnus tiek tėvynėje, tiek diasporoje.

Giovanni's De Zorzi's iš Venecijos („Muzikos migracija tarp Venecijos ir Konstantinopolio / Stambulo“) aptarė Otomanų imperijos ir Venecijos muzikinius ryšius, pradėdamas XVII a. ir baigdamas šių laikų projektais, kuriuose svarbiausia praktinė dalis – muzikantų kūrybinės dirbtuvės, koncertavimas ir įrašų publikavimas.

Klausydamasis Maurizio Corda'os (Pavija) pranešimo „Muzika ir žmonės *Festa della Lega di Cultura*“, nejučiomis lyginau festivalį mažame kaimelyje šalia Kremonos su mūsų festivalio „Skamba skamba kankliai“ pasidainavimų vakarais. Svarbiausias festivalio *Festa della Lega di Cultura* bruožas – spontaniško dainavimo galimybė. Vyksta ir „oficialūs koncertai“, kuriuose klausytojai aprūpinami dainynėliais, ir spontaniškas dalijimasis repertuarais, taip pat diskusijos apie juos, dainų kūrimas ir perkūrimas. Dainavimo kokybė – antraeilis dalykas, aplinka labai demokratiška, nėra susireikšminusių „žvaigždžių“.

Claudio Rizzoni (Venecija) pranešimo tema „Grįžimas prie tradicijos siekiant ją pakeisti: Neapolio „neformaliųjų“ pučiamųjų orkestrų atvejais“ neabejotinai sudomintų ir Lietuvoje gyvuojančių pučiamųjų orkestrų tyrinėtojus. Tokie orkestrai, neatskiriama Madonai dell'Arco skirtų paraliturginių ritualų dalis, per kelerius pastaruosius metus gerokai atnaujino ir patį ritualą, ir savo repertuarą, tradicinius religinius kūrinius papildė sambos ritmo kompozicijomis, džiaz standartais (pavyzdžiui, Dizzy Gillespie „Naktis Tunise“), temomis iš „Karibų piratų“ ir kitokia muzika.

Mūsų pranešėjų trejetas tradiciškai rinkosi lietuviškąją tematiką. Austė Nakienė pasekė sutartinių kelią nuo pirmosios sovietų okupacijos iki šių dienų („Kaip išliko lietuvių polifoninės dainos sutartinės?“). Daug dėmesio buvo skirta žymios sutartinių atlikėjos Emilijos Zaukaitės-Kuzavinienės šeimos istorijai, tremčiai į Sibirą: pasinaudota proga nelabai žiniam Europos klausytojui priminti, ką teko iškentėti okupuotoms tautoms ir ką tose negandose reiškė tradicinė muzika. Gaila Kirdienė, pasiremmdama muzikantų Pivoriūnų dinastijos pavyzdžiu, pranešime „Grįžimas į Lietuvą ir prie lietuvių tradicinių šokių muzikos: smuikininko šeimos, emigravusios į JAV XX a. pradžioje, tyrimas“ nagrinėjo lietuvių tradicinio muzikavimo reiškinius Amerikoje. Pagrindinis Gailos informantas – Čikagos smuikininkas Davidas Pivorunas, ne kartą lankęsis Lietuvoje, grojęs folkloro festivaliuose. Pranešėja pabrėžė muzikanto asmeninių patirčių – jautimosi lietuviu, tradicinės šokių muzikos perėmimo bei atlikimo Lietuvoje ir Amerikoje svarbą. Rytis Ambrazevičius („Dainų žanrų migracija: du tipiški lietuviški atvejai“) tyrė, kaip, prisitaikant prie naujų kontekstų, kinta dainų paskirtis – kaip jos „migruoja“ iš vieno žanro

į kitus. Lygintos Mištūnų kaimo (Šalčininkų r.) ir rekonstruotos Rasos šventės „kognityvinių žanrų“ koreliacijos su *Lietuvių liaudies dainų katalogo* žanrine klasifikacija, aiškinti muzikiniai ir nemuzikiniai „žanrų migracijos“ veiksniai.

Labai panašų savo tema pranešimą „Tradicinės Kambodžos muzikos ir liaudiško teatro repertuarų transmigracija“ perskaitė Francesca Billeri (Londonas). Tyrimo tikslas – „siekiant persvarstyti khmerų muzikos žanrų klasifikacijos koncepciją iš muzikanto pozicijų ir parodyti, kaip klasifikacijos priklauso nuo kultūros arba individo sampratos apie muziką, ansamblius, žanrus ir religinius tikėjimus, sudaryti tam tikrą khmerų tradicinės muzikos ir liaudiško teatro repertuarų lyginamąjį žemėlapi“.

Mūsų kaimynė Anda Beitanė iš Rygos pranešime „Kelių paieškos: Dievo dainos šiaurietinė Latvijos lokalsiosios praktikoje“ pasakojo Latgalės religinių giesmių (*Dīva dzīsmes*) kompaktinės plokštelės atsiradimo istoriją; Kaja Mačko-Gieszc (Varšuva, „Bukovinos kalniečių iš Poiana Micului muzika ir migracijos“) – apie ilgą vienos lenkų bendruomenės kraustymosi istoriją (Lenkija – Rumunija – Slovakija – Lenkija) ir tos istorijos išpaudus dabartinėje jų muzikoje, Arleta Nawrocka-Wysocka (Varšuva, „Silezijos Vyslos liuteronų gyvenimo ‘ciklinis laikas’“) – apie Kalėdų ir Velykų papročius vietos kultūroje. Ewa Dahlig-Turek (Varšuva, „Sezoniniai muzikos keliai ir laiko lygmenų teorija“) pristatė Ludwigo Bielawskio laiko lygmenų teoriją ir siūlė ją pritaikyti instrumentinės muzikos tyrimams.

Keli pranešimai skirti Balkanų, buvusios Jugoslavijos temoms. Ana Hofman (Liublijana, „*Solčence zahaja*: dainos be namų trajektorijos“) pateikė pavyzdį, kaip tam tikros politinės, kultūrinės, edukacijos aplinkybės gali lemti asociacijas, sieja-

mas su daina. *Solčence zahaja* per muzikos vadovėlius, dainynus, metodinius leidinius tapo Slovėnijos žymeniu Jugoslavijos socialistinių respublikų šeimoje, tačiau pačioje Slovėnijoje buvo nelabai žinoma. Po Jugoslavijos iširimo ši daina, ypač Serbijoje, tebekelia praeities nostalgiją ir vaizdingo, žalio, kalnuoto Slovėnijos kraštovaizdžio asociacijas.

Jelkos Vukobratović (Zagrebas, „Muzikos girdėjimas grįžus namo“) darbas – tipiškas etnomuzikologinio lauko tyrimo „namuose“ pavyzdys. Jau pats jos gimtojo miesto pavadinimas *Križevci* reiškia kryžkelę. Tad čia susikerta ir muzikinės įtakos: nuo XIX a. užrašyta daug dainų ne tik vietos tarpe, bet ir kitomis, gyvuoja miesto folkloras, roko, klasikinė muzika. Dėl etnografinio regiono kultūros „naujumo“, „neoriginalumo“ ji mažiau tiriama; Križevcų atvejis – chrestomatinis pavyzdys. Dar viena menko susidomėjimo šiuo regionu priežastis yra ta, kad čia nebuvo politinio poreikio pabrėžti nacionalinį identitetą (kaip antai Istros kroatų atveju).

Jill Ann Johnson (Sietlas) perskaitė pranešimą „Nauji žanrai? – Balkanų muzikos migracija į Švediją“. Balkanų muzikinės subkultūros (ar greičiau Balkanų stiliaus muzikos) įvairovę pastarųjų dešimtmečių Švedijoje ji aiškino pasiremddama „kultūros šakniastiebio“ teorija (*rhizome theory of culture*). Pagal šią teoriją, kultūra nėra hierarchiška, neturi pradžios ir pabaigos (yra „tarp“), kiekviena „šaknis“ dalis gali jungtis su kita dalimi, nulūžusi „šaknis“ gali ataugti. Tad kultūra primena painų stilių, įtakų raizginį. Ji teigė, kad pirmieji Balkanų muzika susidomėję švedai muzikavo tradiciniais instrumentais, domėjosi tų šalių kultūra, stengėsi perimti autentišką atlikimo manierą iš meistrų. O jaunoji karta nelabai žino geografinį ir istorinį kontekstus, nesistengia perimti tradicijos

iš mokytojo, tad „Balkanų stiliaus“ muzika gali būti nugirsta iš įrašų ar interneto, o dažnai netgi pačių atlikėjų sukurta.

Apie „Balkanų muzikos“ fenomeną kalbėjo ir Alena Libánská (Praha) – šį kartą Čekijoje („Balkanų garsovaizdžio vaidmuo Balkanų muzikoje: tariamieji Balkanai“). Pasak jos, klausytojus traukia pats vietovardis (vartojamas populiariaja reikšme), jis suprantamas kaip reklaminis ženklas (pavyzdžiui, „Balkanų naktys“ ir panašiuose renginiuose).

Ardiano Ahmedajos (Viena) tyrinėta Juodkalnijos albanų grupė – pavyzdys, kaip prisitaikant tradicinės muzikos repertuaras nesunkiai papildomas visai kitokia muzika, netgi keičiamas grupės pavadinimas („Muzikinės grupės kelionė laiku: *Kllapa Ulqini*“). Iš esmės labai panaši Marijos Dumnić (Belgradas) nagrinėta „bohemiško kvartalo“ Belgrade muzikinė raiška („Miestietiško folkloro repertuarų Skadarlijoje pynės“). Ši muzika skirta daugiausia turistams, sezoninė, prisitaikanti prie klausytojų – repertuare ir tarptautiniai *evergreens*, ir vietinė tradicinė bei populiarioji muzika (*starogradska muzika*), ir net muzika iš tų turistų kraštų (rusiški romansai).

Paminėsiu dar kelis pranešimus, kurie aprėpė įvairius *transhumance* aspektus ir plačią geografiją – nuo Pietų Amerikos iki Kinijos.

Enrique Camara de Landa (Valjadolidas, „Nepaisanti sienų Andų muzikos struktūra“) pateikė daug muzikinių pavyzdžių, kuriuose, anot jo, išvelgiama senosios ikiispaniškosios anhemitoninės Andų pentatonikos įtaka heptatoninei modalinei ir tonaliajai europinės kilmės sistemoms. Ši įtaka juntama netgi naujoviškoje muzikoje, pavyzdžiui, „Patagonijos muzikoje“, atsiradusioje XX a. aštuntajame dešimtmetyje.

Išties egzotiškas istorijos interpretacijų atspindys muzikoje aptartas Thomaso So-

lomono (Bergenais) pranešime „‘Mūsų iš-takų žemė’: muzika, laikas ir erdvė Norvegijos ir Azerbaidžano jungtyje“. Žymusis norvegų keliautojas Thoras Heyerdahlas sukūrė teoriją, kad Skandinavijos tautos senovėje atkeliavo iš Azerbaidžano. Nors ši teorija, kaip ir kitos jo teorijos apie priešistorinius kontaktus, buvo atmesta kaip pseudomokslas, Norvegijos ir Azerbaidžano muzikantai kuria muzikinius dialogus, pasakojančius apie mitinę migraciją. Gaila, kad jis nepaklausė pačių muzikantų, ar jie tiki šia istorija, ar tik naudoja kaip pasaką – pagrindą fabulai (taigi klaidingai interpretuoja Geertzo *history is fiction*).

Emocingasis Edas Emery's (Londonas, „Radikalioji etnomuzikologija: muzikos politikos „be sienų“ link (Kalė, Diunkerkas ir Kurdistanas)“) įsiveržė į sceną kaip „radikalusis etnomuzikologas“ (jo terminas), atstovaujantis „anarchosocialistinei pasaulėžiūrai“. Jis agitavo už muzikinius eksperimentus migrantų stovyklose. Tai buvo bene kontraversiškesnis pranešimas, kuriam piktokai oponavo keli kolegos. Edas atsivežė ir jaunimo „Kapelą už socialinį teisingumą“, kuri linksmino visus konferencijos dalyvius vakarėlių metu.

Thomas R. Hilderis (Bergenais, „Keistuoliški kūnai, čiabuviškas suverenumas, arkinė agitacija“) gerokai pakeitė tezių rinkinyje pristatytą savo pranešimo temą ir vietoj žadėto „šiaurietiško išskirtinumo“ bei jo refleksijų samių muzikoje labiau susitelkė prie „šiaurietiško kūno“ analizės, jo apraiškomis šiuolaikinės alternatyviosios samių muzikos lyrikoje iš LGBT požiūrio taško.

Gerda Lechleitner iš garsiojo Vienos fonogramų archyvo seniai pažįstame kaip tradicinės muzikos užrašymo ir archyavimo ekspertė. Ir dabar pranešime „Galutinis fonogramų archyvas? Garso įrašų rinkimas ir grąžinimas“ ji svarstė, kaip atlikėjo, tyrėjo ir archyvaro komunikacija

priklauso nuo įrašo turinio ir konteksto – lygino ankstyvųjų lauko tyrimų („įprastinė“ situacija) ir Pirmojo pasaulinio karo belaisvių stovyklose darytų įrašų („išskirtinė“ situacija) kontekstus.

Ulrichas Morgensternas (Viena) pateikė ilgiausio pavadinimo pranešimą: „Muzikantai kaip tarpininkai tarp miesto ir kaimo. Alpių regiono ir Rusijos armonikininkų socialinis statusas, simbolinės funkcijos ir muzikiniai repertuarai nuo XIX a. pabaigos iki šiol“. Pasak pranešėjo, XIX a. pabaigos–XX a. pradžios muzikos tyrinėtojai armoniką vertino labai neigiamai, kaip tradicinės muzikos stiliaus ir repertuaro deformuotoją, o lokalesiose muzikinėse kultūrose ji sutikta entuziastingai. Jauno rusų muzikanto – sezoninio darbininko, padirbėjusio miesto fabrike ir grįžtančio į kaimą su armonika, – statusą ir pozityvų armonikos įvaizdį atspindėjo toks čiastuškos tekstas: „Mergelės, mylėkit mane, / aš grįžau iš Piterio (miestiškumas) / ir parsivežiau naują (modernumas) taljanką (kosmopolitiškumas), / kuri girdėti už septynių varstų.“ Apie Rusijos (bet ne rusų) tradicinę muziką pasakojo Galina B. Syčenko (Novosibirskas). Ji pranešime „Pietų Sibiro taigos zonos tautų ir melodijų migracija“ analizavo įvairius istorinius, socialinius tradicinės muzikos kontaktų, įtakų dėmenis.

Rachel Harris (Londonas, „Muzikinis dvasinės migracijos struktūravimas“) gerokai praplėtė tai, kas buvo parašyta tezėse, – atrado ir siūlė taikyti Patriko N. Juslino muzikinių emocijų teoriją uiguru muzikinių ritualų tyrimams. Ji pasirinko du teorijos elementus – ritmo derinimą (*entrainment*) ir emocijų užkratą (*emotional contagion*). Toks muzikos psichologijos teorijos taikymas tiriant tradicinės muzikos objektą iš tiesų skatintinas, galintis atverti iš esmės naujų įžvalgų. Būtų įdomu

pagvildinti ir kitus P. N. Juslino teorijos elementus tradicinės muzikos kontekstuose, atskleisti, kurie iš jų ir kokiomis sąlygomis aktualinami labiausiai. Uiguru temą tęsė jaunas kinų mokslininkas Mu Qian (Londonas, „Muzika ir transas *Khotos Helqe-suhibet* rituale“). Jis aiškinosi, kaip „muzikos garsai atlieka katalizuojantį ir savitaigos vaidmenį sukeliant transą“: ritualinio kvėpavimo formulės lemia tam tikrus fiziologinius efektus, o „laiko potyrių gausa gali prisidėti kuriant kintančią sąmonės būseną“.

Pirminę *transhumance* prasmę atitiko filmas „Piemenių keliai“, kurį, bendradarbiaudama su Sarajevo televizija, sukūrė ir komentavo Ankica Petrovic (Los Andželas). Tai etnografinė apybraiža apie Bosnijos musulmonų – kalnų piemenų (*planistari*) – tradicinę kultūrą. Vaizdai dvelkė nostalgija dar spėtai nufilmuoti, bet sparčiai nykstančiai senajai gyvenimo sanklodai, ypač savitai dainavimo tradicijai. Kito filmo – Federico Spinetti (Edmontonas) „Priešas: partizanų dainynėlis“ – fabula tokia: praėjus penkiolikai metų po išsiskyrimo, kadaise garsi leftistinės indoktrinacijos italų pankroko grupė *Consortio Suonatori Indipendenti*, kūrusi dainas apie antifašistinį pasipriešinimą Italijoje, susirenka pamuzikuoti apleistame teatre. Grupė yra tekę groti ir Maskvos Raudonojoje aikštėje, be kita ko, ir SSSR himną. Tačiau įpusėjęs filmui atsiranda intriga: grupės lyderis archyvuose aptinka, kad jo paties senelis buvęs fašistas. Viskas ima atrodyti sudėtingiau, senelio istorija nebetelpa į schemą „juoda – raudona“, ankstesnės interpretacijos blanksta...

Įdomiu filmu galėtų virsti ir konferencijos rengėjų Ignacio Macciarellos ir Marco Lutzū nufilmuoti pokalbiai su tradicinės muzikos atlikėjais „Sardinijos meistrai kalba“. Juose gyvai, atvirai kalbantys vyrai

teigė nevaidinantis etnografiniame filme ir neatliekantys ypatingos tradicinės kultūros išsaugojimo misijos, bet tiesiog gyvenantys savo gyvenimą. „Etnomuzikologų profesija labai delikati, nes reikia mokėti bendrauti su žmonėmis, jiems neįkyrint patarti, kaip gražiau, skoningiau plėtoti vietos kultūrą.“ Kaip visada, pasitaikė pranešimų, „pri-temptų“ prie temos, keli pranešimai skambėjo iš esmės kaip etnografinės medžiagos aprašai, be gilesnių analitinių įžvalgų. Tačiau apibendrinant turbūt galima teigti, kad didesnė pranešimų dalis atitiko rengėjų paskelbtą temų lauką ir intencijas.

Ankstesnis, 2015 metų, ESEM'as surengtas Airijoje, Limeriko universitete, jo nespėjome aptarti *Tautosakos darbuose*, tad tik paminėsiu, kad seminario tema buvo „Skirtybių kūrimas: muzika, šokis ir individualybė“; iš Lietuvos dalyvavome taip pat trise – Dalia Urbanavičienė („Asmenybių poveikis propaguojant liaudies šokio stilių: lietuviški pavyzdžiai“), Gaila Kirdienė („Jonas Ragažinskas: talentingo liaudies smuikininko vaidmuo saugant lietuvių muzikines tradicijas“) ir šių eilučių autorius („Individualybė mažoje kaimo bendruomenėje: dainų repertuarų statistikos įžvalgos“). Na, o kitąmet laukia susitikimas Gruzijoje, kuriame, reikia tikėtis, taip pat nestigs geros muzikos...

Rytis Ambrazevičius

FOLKLORO TYRIMŲ KONGRESAS ANAPUS ATLANTO

Dar 2013 m. Vilniuje organizuotame 16-ajame Tarptautinės pasakojamosios tautosakos tyrėjų draugijos (*International Society for Folk Narrative Research*, trumpiau – ISFNR) kongrese (apie jį pla-

čiau žr. *Tautosakos darbai*, t. XLVI, 2013, p. 313–315) buvo nuspręsta, kad kitas šios draugijos kongresas po trejų metų vyks JAV, Majamyje, ir bus organizuojamas kartu su Amerikos folkloro draugija (*American Folklore Society* – AFS). Šis renginys įvyko 2016 m. spalio 19–22 d. ir vadinosi „Nebaigtos istorijos: folklorinė kultūra ir folkloro pasakojimas prie ateities vartų“ (*Unfinished Stories: Folklife and Folk Narrative at the Gateway to the Future*). ISFNR tai buvo 17-asis kongresas, o AFS – 127-asis metinis susitikimas.

Pristatydami renginio temą organizatoriai pažymėjo, kad vietos susitikimui parinkimas iš tiesų simboliškas: Florida per visą savo istoriją buvo kultūrų sankirtos ir mainų taškas. Pietų Floridą, be senųjų atvykėlių iš JAV ir Karibų jūros salų, dar esmingai formavo ir gausūs XX a. antrosios pusės politiniai pabėgėliai iš įvairiausių pasaulio vietų. Tropinis klimatas, gaivalinga ekonomika ir geografinis artumas Karibams ir Lotynų Amerikai lėmė unikalią pusiasalio kultūrinę tapatybę. Išties, čia dažniau išgirsi kalbant ispaniškai ar kuria nors saliečių tarpe nei angliškai. Majamyje gyvuoja itin gausios kubiečių ir haitiečių bendruomenės – ištisi šio miesto rajonai vadinasi Mažoji Havana arba Mažasis Haitis. Apskritai Majamis – vienas stambiausių tiek jūros, tiek oro uostų JAV; ne veltui jis dažnai pavadinamas „Amerikos vartais“. Sykiu tai ir „ateities miestas“, pribloškiantis atvykėlių išpūdingais dangoraižiais, plačiomis gatvėmis, gausybe didžiųjų bankų ir biurų, ant polių aukštai iškeltais ir visą miesto centrą apžvelgti leidžiančiais nemokamais traukiniais, čia vadinamais *Metromover*, ir kitomis išpūdingomis ateities inovacijomis. Visa tai leidžia gyvai įsivaizduoti ateities realybę ir kas tokiomis sąlygomis laukia vadinamosios folklorinės kultūros, bent

jau mūsų šalyje neretai vis dar siejamos su XIX a. kaimo gyvenimu. Jungtinėse Amerikos Valstijose požiūris į folklorą visiškai kitoks: ši sąvoka čia apima daugybę populiariosios, masinės, organizuotos kultūros formų ir netgi nemažai individualios kūrybos apraiškų. Antai ir kongreso potėmėse buvo suminėtos tarptautinės bendruomenės, kultūrų sintezė ir kreolizacija, skaitmeninės revoliucijos poveikis liaudies kultūrai, tradicinis atsakas į klimato kaitą ir panašūs dalykai. Visa tai apibrėžta kaip „nebaigtos istorijos“ – sykiu su naujai kuriamomis folkloro teorijomis, metodologijomis ir itin aktualiais etniniais klausimais verčiančios žvelgti į ateitį.

Tiek ISFNR, tiek AFS – gana didelės organizacijos, kurių kongresai laikomi vienais stambiausių folkloro tyrėjų renginių pasaulyje. O sujungus abiejų draugijų kongresus į vieną, renginys tapo išties neapėriamas – net ir intelektualiniu požiūriu, o ką jau kalbėti apie fizinį dalyvavimą. Per kongreso darbo dienas nuolat vykdavo iki 16 (!) paralelinių sesijų, neskaitant daugybės susirinkimų, prezentacijų, knygų pristatymų ir parodų, oficialių ir improvizuotų susitikimų ir t. t. Nėgana to, mokslinė kongreso programa nustebino ir pranešimų pateikimo įvairove: dalyviams pasiūlyta rinktis iš tradicinių 20 arba 10 minučių trukmės pranešimų, diskusinių forumų, filmų, vadinamųjų deimanto formos ir kitokių naujo tipo, mums kol kas nelabai girdėtų, prezentacijų. Žinoma, ISFNR dėka ypač stengtasi pabrėžti naratyvinę įvairių temų dimensiją, nors paprastai AFS renginiuose ji nelaiikoma svarbiausia.

Susigaudyti programos margumyne ir susidaryti individualų dominančių sesijų lankymo tvarkaraštį, be jau įprasto kongreso leidinio – gana storos ir sunkios knygos, padėjo ir speciali mobilioji programėlė. Bet vis tiek nuolatos tekdavo apgailėstai,

kad bent keli įdomūs pranešimai skaitomi tuo pat metu, o gali išklaudyti tik vieną. Ši klausytojo frustracija – neatskirama didelių mokslinių renginių palydovė, tad natūralu, kad tolydžio kyla klausimas: ar verta dar labiau didinti organizuojamų kongresų apimtį, sesijų ir pranešimų skaičių? Ar ne geriau būtų organizuoti po keletą mažesnių konferencijų siauresniam tyrėjų ratui, kur dalyviai turėtų progą arčiau susipažinti ir išklaudyti visus ar bent jau didžiąją dalį juos dominančių pranešimų? Žinoma, stambieji kongresai turi ir privalumų: juose galima sutikti kone visus mūsų srityje aktyviau besireiškiančius žmones iš daugybės pasaulio šalių ir pajusti bendrą disciplinos pulsą.

Kongrese Majamyje pirmiausia į akis krito tai, kad folkloro supratimas ir jo tyrimo ar puoselėjimo strategijos Europoje ir Amerikoje smarkiai ir iš esmės skiriasi. Amerikoje ne vien objekto aprėptys yra gerokai platesnės (į folkloro sąvoką, kaip minėta, čia įtraukiama daugybė labai įvairių dalykų), bet net ir akademinė veikla paprastai turi ryškų taikomąjį aspektą: tyrimai vykdomi kokio nors socialinio projekto rėmuose, o folkloristas dirba kaip didesnės tarpdisciplininės komandos narys, kurio užduotis – nebūtinai parašyti mokslo darbą, bet būtinai pasitarnauti bendruomenės reikmėms ir padėti spręsti kokią nors aktualią problemą. Didelę dalį AFS narių sudaro bendruomenių aktyvistai, organizuojantys festivalius, dirbantys laisvalaikio centruose ar propaguojantys įvairias folklorines veiklas kaip terapinę priemonę, konsultuojantys medikus, teisininkus, socialinius darbuotojus ir pan. Savo patirtimi jie dalijosi ir daugybėje kongreso pranešimų. Tuo tarpu ISFNR veiklos branduolį nuo pat jos įkūrimo sudaro akademiniai, teoriniai tyrimai, o bet kokie taikomieji folkloristikos aspektai

laikomi šalutiniais. Todėl iš į kongresą Majamyje susirinkusių europiečių kolegų teko net nugirsti su nuostaba tariamų pastebėjimų, kad „čia beveik nėra mokslininkų!“ Išties, grynai akademiniai tyrimai skendo taikomųjų projektų jūroje. Beje, kaip tik ši skirtis kiek kitu aspektu aptarta įdomioje ir aktualioje diskusijoje, kurią kongreso pabaigoje organizavo dar vienos giminingos organizacijos – Tarptautinės etnologijos ir folkloro draugijos (*Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore* – SIEF) prezidentas, Islandijos mokslininkas Valdimaras Tr. Hafsteinas. Diskusijos tema žaismingai skambėjo taip: „Folkloras ir etnologija – (ne)identiški dvyniai?“ (*Folklore and Ethnology: (Non) Identical Twins?*) Joje dalyvavo žinomi Europos ir Amerikos mokslininkai, kurių daugelis yra visų trijų minėtų draugijų (AFS, ISFNR ir SIEF) nariai, plačiai žinomi tarptautiniu mastu: Perttis Anttonenas (Suomija), Regina F. Bendix (Vokietija), Anthony Bakas Buccitellis, Robertas Howardas, Dorothy Noyes ir Kay Turner (visi keturi iš JAV), taip pat aktyviai įsijungė ir klausytojai iš šalės. Diskusijos *moto* pasirinkti Alano Dundeso žodžiai, jog „folkloro tyrimai neišvengiamai yra tarptautinė disciplina“, ir pamėginta apžvelgti, kas skirtinguose kraštuose suprantama kaip folkloro, etnologijos, antropologijos ar kultūros studijų objektas, kokie bendri bruožai ar problemos jungia šias sritis ir kokios išsisknijusios nuostatos ar prietarai jas skiria. Diskutavę mokslininkai greta probleminių svarstymų dalijosi ir smagiais išgyvenimais, kurių teko patirti mėginant pristatyti savo veiklą kitoje Atlanto pusėje, pasakojo apie savotišką kultūrinę šoką, kuris išstinka, pirmąsyk nuvykus į mokslo renginį anapus vandenyno, ir pan. Amerikiečiai vėlgi beveik visuotinai akcentavo, kad svarbiausia ne tai, kaip savo objektą

ar net mokslo šaką vadinsime, o tai, kokią svarbą mūsų veikla turės tiriamų reiškinų plėtrai ir kokio atsako sulauksime iš tiriamos bendruomenės narių. Diskusijos dalyviai sutarė, kad dėmesio centre turėtų būti ne tiek konkretus disciplinos pavadinimas, kiek būdai, kaip savo tyrimus padaryti aktualius kitų sričių mokslininkams ir visuomenei apskritai.

Rašyti apie konkrečias savo aplankytas sesijas ir išklaustytus pranešimus, ko gero, nėra prasmės, nes, palyginti su bendra kongreso panorama, tai – tik lašas jūroje. Visą kongreso programą ir pranešimų santraukas galima rasti internete: <http://c.ymcdn.com/sites/www.afsnet.org/resource/resmgr/am16/AFS_AM2016_Program_Book.pdf>.

Paminėsiu tik tai, kad Lietuvai šiame renginyje atstovavome trise ir parengėme jungtinę sesiją, skirtą Lietuvos žydų kultūrai, taip pat žydų ir lietuvių santykiams, kuri vadinosi „Žydai ir lietuviai: sąveikaujantys naratyvai, bendros erdvės“ (*Jews and Lithuanians: Interacting Narratives, Shared Spaces*). Sesijai pirmininkavo Lietuvos žydų (litvakų) literatūros, kultūros ir istorijos tyrėjas, LLTI direktorius dr. Mindaugas Kvietkauskas, perskaitęs intriguojantį pranešimą apie kai kurių Lietuvos žydų intelektualų pastangas XX a. pradžioje rasti sąsajų ir bendrų sąlyčio taškų su greta gyvuojančia lietuvių kultūra, geriau pažinti lietuvių folklorą, versti į jidiš kalbą lietuvių liaudies dainas ir pan. („Žydai ir „gerieji pagonys“: naratyvai apie sambūvį su lietuviais XX a. pradžios litvakų literatūroje“). Toliau kalbėjusi folkloristė dr. Radvilė Racėnaitė pristatė pranešimą „Dingusio pasaulio paieškos: žydai lietuvių gyvenimo pasakojimuose“. Remdamasi per pastaruosius porą metų Lietuvos provincijos miesteliuose (buvusiuose žydų *štetluose*) atliktų lauko tyrimų rezultatais, ji siekė nustatyti pagrindines pasakojimų strategijas,

pasikartojančius folklorinius motyvus ir kultūrinius stereotipus, susijusius su žydų – buvusių etninių kaimynų – įvaizdžiu lietuvių prisiminimuose. Šią temą tęsė ir šių eilučių autorė, kurios pranešime „Tragiškas žydų likimas lietuvių prisiminimuose“, taip pat remiantis lauko tyrimais, atliktais skirtinguose Lietuvos pakraščiuose – Valkininkuose ir Žemelyje, mėginta išryškinti esminius folklorinės holokausto interpretacijos momentus, galinčius daryti įtaką ir šiandieniniams žydų ir lietuvių santykiams. Prie sesijos prisidėjo ir litvakų kilmės JAV mokslininkas Itzikas Gottesmanas, pranešime „Žydai ir lietuviai žydų papročiuose ir dainose“ pristatęs antrosios šalies – žydų – perspektyvą; jo gausiai cituotuose žydiško folkloro pavyzdžiuose buvo galima išžvelgti daugybę intriguojančių ir mums dar menkai žinomų dalykų apie šių dviejų etninių bendruomenių santykius.

Kongresas Majamyje tapo ir svarbių organizacinių sprendimų priėmimo vieta. Jo metu vykusioje visuotinėje ISFNR asamblėjoje išrinkta nauja draugijos pirmininkė – ja tapo Indijos mokslininkė Sadhana Naithani iš Džavaharlalo Neru universiteto (beje, šią vasarą viešėjusi ir Lietuvoje). Nuspręsta kitą ISFNR kongresą rengti 2020 m. Zagrebe (Kroatija), o vadinamąją tarpinę konferenciją – 2018 m. vasarą Sicilijoje.

Lina Būgienė

NEĮPRASTAI TRADICINĖ TAUTOSAKOS SAVAITĖ

Tautosakos dienos tradicija Lietuvių literatūros ir tautosakos institute gyvuoja jau devyneri metai. 2007 m., prisiminus tautosakai nusipelnusių Jurgio

Dovydaičio 100-ąsias ir Vinco Krėvės-Mickevičiaus 125-ąsias gimimo metines, Tautosakos archyvo skyriuje kilo mintis įdvių gimtadienį, spalio 19-ąją, įvardyti *Tautosakos diena*. Ta proga įsteigta „Tautosakos medaus“ nominacija geranoriškiems Lietuvių tautosakos rankraštyno talkininkams. O Tautosakos savaitė šiemet – šeštoji. Paprastai ją užpildo įdomesnių senųjų arba naujai pateiktų tautosakos rinkinių parodos, seminarai, paskaitos ir diskusijos. Tomis dienomis gerokai pagausėja ekskursijų: lankosi moksleiviai, studentai, Trečiojo amžiaus universitetų ir profesinių klubų senjorai, įvairių Lietuvos bendruomenių atstovai, taip pat Vilniuje gyvenantys jų kraštiečiai. Vyksta specializuotos tautosakos pamokos su ekskursijomis po Vileišių rūmus. Savaitės šerdimi išlieka Tautosakos diena, spalio 19-oji, kurios popietę teikiamas „Tautosakos medus“.

Pirmasis apdovanojimas sūduviui kultūros darbuotojui Jauniui Vyliui įteiktas 2007 m., per J. Dovydaičio šimtmečio minėjimą Institute, antrasis skirtas pedagogui Rytui Tamašauskui – 2008 m. tautosakos konferencijos metu. Gamtos mokslų daktarą Vytautą Skuodį 2009 m. pristatėme Vilniaus mokytojų namuose, sykiu reklamuodami ir mūsų folkloristų darbus bei leidinius. 2010 m. keliavome į Lazdijų rajono Leipalingio pagrindinę mokyklą ir kartu su vietos bendruomene sveikinome ketvirtąją laureatę – mokytoją Oną Bleizgienę. Penktąją tapo žurnalistė dr. Aldona Kačerauskienė. Prasminga buvo 2011-aisiais, Lietuvos laisvės gynimo ir didžiųjų netekčių atminimo metais, apdovanoti rinkėją, kurios didžiausia aistra ir darbo sėkmė – Lietuvos partizanų, tremtinių, rezistentų dainos. Planuojant penktąją Tautosakos dieną parūpo, kad spalio 19-oji taptų atskaitos tašku visai Tautosakos savaitei, suformuotai iš įvairių

renginių bei kasmetinės tautosakos konferencijos. 2012 m. sveikinome šeštąją darbštuolę ekspedicijų dalyvę – Kauno apskrities viešosios bibliotekos bibliografę Martą Juškaitę. 2013 m., minint puikių Aukštaitijos dainininkių Elenos Zaukienės 150-ąsias ir Emilijos Zaukaitės-Kuzavinienės 110-ąsias gimimo metines, „Tautosakos medus“ įteiktas Editai Kuzavinytei-Meškuotienei už visų šeimos moteriškosios linijos kartų tautosaką, saugomą Lietuvių tautosakos rankraštyne. Aštuntajai nominacijai 2014 m. Elektrėnų krašto etnokultūrinio paveldo saugotoją ir tyrinėtoją Oną Rasutę Šakienę pristatė Vykintas Vaitkevičius, pataręs jai visus sukauptus įrašus perduoti Instituto rankraštynei. 2015 m. be jokių abejonių „Tautosakos medus“ dovanotas archeologui dr. Vykintui Vaitkevičiui, tiek pačiam nuolat pildančiam mūsų fondus, tiek tolydžiai atvedančiam puikių talkininkų studentų, ekspedicijose ir kitomis progomis pažintų krašto atminties sergėtojų. Šiais metais iš būrio kandidatų šiai nominacijai išrinktas muzikologas prof. dr. Rimantas Sliužinskas, kurio folkloristikos tyrinėjimų spektras itin platus, o pastaraisiais metais rankraštynei įteiktos medžiagos kiekis išties įspūdingas.

Vien tik šiais metais Lietuvių tautosakos rankraštynei perduotą R. Sliužinsko skaitmeninį archyvą (RS SA) sudaro 193 val. garso, 185 val. vaizdo įrašų ir 12 621 fotografija. Visa tai fiksuota Alytaus, Biržų, Kauno, Klaipėdos, Rusnės, Šilutės, Trakų apylinkėse, taip pat – Estijoje, Italijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Ukrainoje. 1980–1982 m. jis yra parengęs tris tautosakos rinkinius (LTR 5136, 5199, 5271) iš Vilniaus universiteto ramuvos kompleksinių ekspedicijų Utenos ir Rokiškio rajonuose, šifravęs kitų tautosakos rinkėjų užrašytų dainų melodijas, sudaręs klausymynų dainoms užrašyti ir parankinių

dainynėlių. Tautosakos archyvo skyriaus seminaruose profesorius yra skaitęs ne vieną pranešimą iš savo ekspedicinės patirties. Dėl ypač intensyvios darbotvarkės R. Sliužinskas savąją „Tautosakos medaus“ nominacijos laureato paskaitą „Baltų ir slavų muzikinio folkloro tyrimai: jungtinių ekspedicijų videoįrašų pristatymas“ tegalėjo perskaityti lapkričio 17 d., dėl to šiemetinė Tautosakos savaitė tapo dar ilgesnė.

Tradicinė Tautosakos savaitė prasidėjo spalio 17 d., pirmadienį. Nauja ir neįprasta buvo tai, kad Tautosakos archyvo skaitykloje susirinkome vidurdienio arbatėlei – prisiminti tuos, kurie čia buvo su mumis ir iki mūsų. Reikėjo apie tai pasikalbėti, nes šių metų vasaros ir rudens mėnesius paženkline net kelios netektys. Visų pirma dar vasarą, atostogaujančius, apstulbino netikėta žinia, kad liepos 30 dieną netekome doktoranto Rolando Petkevičiaus (1976–2016), kuris, dar būdamas Vytauto Didžiojo universiteto magistrantas, ne kartą yra dalyvavęs Institute vykusiuose seminaruose ir dalijęsis tyrinėto liaudies medicinos paveldo išvalgomis. Rugsėjo 24 dieną į Amžinybę iškeliavo Ilma Rūta Ašakaitė-Anelauskienė (1930–2016), buvusi ilgametė patarlių katalogo pildytoja, didžiojo tautosakininkų kambario jaukumo sergėtoja, ruošdavusi bendradarbiams priešpietines arbatėles, vaišindavusi latviškais saldainiais, dovanodavusi pačios išaugintus sanpaulijų daigelius... O rugsėjo 18 dieną į Rokantiškių šeimos kapavietę palydėjome dr. Adelę Seselskytę (1931–2016), taip pat daugiau kaip keturiasdešimt metų atidavusią Institutui – buvusią mokslinę sekretorę, pasakų tyrinėtoją. Kalbantis apie juos, tarsi savaime atgijo prisiminimai ir apie kitus buvusius bendradarbius, aiškėjo, kaip mums svarbu perimti tą atmintį, kad turėtume kuo pasidalyti su ateisiančiais kolegomis.

Tą pačią popietę Vilniaus universiteto doktorantė Aistė Petrauskienė labai šiltai pristatė utenišką Balį Juodzevičių, įrašiusį daug pokalbių apie Lietuvos partizanų kovas. Profesoriaus V. Vaitkevičiaus patarimas jis savo įrašus taip pat patikėjo saugoti Lietuvių tautosakos rankraštynui.

Antradienį paminėti tautosakos rinkėjo kunigo Antano Valantino 100-ųjų gimimo metinių atvyko Radviliškio rajono Sidabravo ir Vadaktų bendruomenių atstovai. Diena buvo kupina veiklos. Ekskursija po Vileišių rūmus ilgiausiai užtruko Tautosakos archyvo skaitykloje, kur svečiai turėjo retą progą paimti į rankas savo krašto tautosakos rinkinius, paieškoti juose pažįstamų pateikėjų ir žinomų tekstų. Popiet, susirinkus gausenei publikai, prasidėjo jubiliejinė mokslinė konferencija „Kunigas Antanas Valantinas – uolus tautosakos barų darbininkas“. Įžangos žodį tarė LLTI mokslo tarybos pirmininko pavaduotoja dr. Bronė Stundžienė. Dr. Rūta Žarskienė pranešime „Lietuvių tautosakos rankraštynas ir jo bendradarbiai“ suminėjo nemažai tautosakos rinkėjų kunigų, talkinusių kaupiant Lietuvių mokslo draugijos, taip pat vėlesnius tautosakos fondus, apžvelgė šią dieną rankraštyno situaciją, jame saugomų kolekcijų skaitmeninimo eigą. Gražina Kadžytė pranešimu „Vienas iš paskutiniųjų XX a. kunigų tautosakos rinkėjų – Antanas Valantinas“ priminė šios asmenybės gyvenimo ir kūrybos kelią, jo nuopelnus Lietuvių tautosakos rankraštynui, įdomesnius rinkinius ir pateikėjus. Sidabravo gimnazijos mokytoja Jūratė Gailienė, rengdamasi pasiūlytai temai – „Tautosakos rinkėjas kun. A. Valantinas ir jo pateikėjai Vadaktų parapijoje“, kalbėjosi su dar gyvais kunigų menančiais vadaktiškais, pasidalijo jų ir savo atsiminimais. Irena Skurdelienė žodžiu ir vaizdo projekcijomis pristatė, kokie yra „[š]vie-

suolio kunigo A. Valantino atminimo ženklai Sidabravo seniūnijoje“.

Spalio 19 dieną jau antrą kartą (gal irgi taps tradicija?) viešėjo Marijampolės trečiojo amžiaus universiteto delegacija. Jų viešnagė buvo išties turininga: ekskursija po Vileišių rūmus, pokalbis apie XX a. pradžios Lietuvos atgimimą ir jo svarbiausius veikėjus, tautosakinė edukacija: leidinių, rankraščių parodos apžiūrėjimas, mokslininkų ir jų talkininkų darbų, archyvo svarbos aptarimas. Jiems teko pabūti ir „Tautosakos medaus“ laureato paskelbimo liudininkais. Paskui vyko Marijampolės trečiojo amžiaus universiteto folkloro ansamblio „Senapilė“ koncertas, kuris buvo nufilmuotas ir nuo šiol taip pat bus saugomas rankraštyne.

Spalio 20-ąją, Smalsučių dieną, čiauskėjo, klausinėjo ir dainavo „Genio“ progimnazijos III–IV klasių mokiniai – net trys ekskursijų grupės, o spalio 21 dieną apie tautosaką kalbėjomės su Grigiškių gimnazistais.

Visą programą penktadienio vakare vainikavo Austės Nakienės monografijos *Nuo tradicinės polifonijos iki polifoninės tradicijos* sutiktuvės. Dalyvavo knygos autorė, etnomuzikologė Rūta Žarskienė ir Aušra Žičkienė, fotografas, folkloro judėjimo metraštininkas Vytautas Daraškevičius. Skambėjo ne tik kalbos, prisiminimai, komentarai, bet ir autentiškai atliekamos dzūkų dainos (dainavo Jogailė Jurkutė) ir šiuolaikiškai aranžuotos sutartinės (muzikavo folkloro ansamblis „Ritingo“).

Tautosakos savaitės renginiai anonsuoti, aptarti, už teisingus atsakymus prizai dalyti per LRT radijo viktoriną „Ot tai tau!“ (vedėja G. Kadžytė), vykusių spalio 15 ir 22 dienomis. Dėmesio sulaukta ir iš kitų žiniasklaidos priemonių.

Gražina Kadžytė

KIEK PLAČIAU APIE BALIO JUODZEVIČIAUS KOLEKCIJĄ

Ankstyvą šių metų pavasarį Lietuvių tautosakos rankraštyno fonoteka pasipildė gausia mokytojo, kraštotyrininko ir muziejininko Balio Juodzevičiaus (g. 1934 m., Plepiškių k., Anykščių r.) sukaupta medžiaga. Tai Utenos krašto ir kitų Aukštaitijos vietovių pokario partizanų laisvės kovas liudijantys 137 garso įrašai, kuriuos archyviniam saugojimui perdavė archeologas, profesorius Vykintas Vaitkevičius. Toks mums jo perduodamas „ypatingasis“ siuntinys – nebe pirmas. 2010 ir 2011 m. per Vykintą gavome kraštotyrininko ir metraštininko Romo Kauniečio užrašytus pokario partizanų atsiminimus (378 kasetės; žr. *Tautosakos darbai*, t. XXXIX, 2010, p. 290–292), istorikas ir tautosakos rinkėjas Valdas Striužas per jį archyvui perdavė

Balys Juodzevičius savo darbo kambaryje.
Aistės Petrauskienės nuotrauka, 2016

savo filmuotą medžiagą su pateikėjų pasakojimais apie pokario įvykius (62 kasetės).

Kaupti ir saugoti šiuos prisiminimus garso, vaizdo ar rašto forma LLTI Tautosakos rankraštynei yra didžiulė garbė ir įpareigojimas. Dar didesnė garbė yra tėvynei turėti tokius toli žvelgiančius, pasiaukojančius, rūpestingus sūnus, kaip B. Juodzevičius, R. Kaunietis, V. Striužas ir daugelis kitų užrašytojų, atsigrėžusius į dar ne visiškai atskleistus Lietuvos istorijos puslapius. Jei ne jie, šie pokario įvykių dalyvių atsiminimai, liudijimai, pasakojimai galėjo būti ir neišsakyti, ir neišgirsti... O juk tai ne šiaip paprastos istorijos, tai svarbi dokumentinė medžiaga, patvirtinanti skaudžias, lemtingas, pasiaukojamas partizanų kovas ir žūtis už tautos laisvę. Laimė, atsirado ryžtingų, kruopščių praeities įvykių fiksuotojų, kurie laiku suvokė, kad tai neturi būti pamiršta, kad kiekviena prabėganti diena gesina nepapasakotas Lietuvos didvyrių istorijas. Šis suvokimas, matyt, savotiškai ir įpareigojo kiekvieną jų dirbti nenuilstamai, užsispyrusiai, negailint nei laiko, nei jėgų.

Nuoširdžią padėką B. Juodzevičiui buvo stengtasi išreikšti šiltu renginiu, vykusi 2016 m. spalio 17 d., Tautosakos savaitės metu. Tikimės, kad nors menka dalele mums pavyko tai padaryti. Atėjus renginio dienos paaikšėjo, kad žinia apie gautą naują ir vertingą įrašų kolekciją pasiekė ir kolegas: susirinko nemenkas būrys norinčių pamatyti ir išgirsti garbų ir mažai žinomą šios kolekcijos sudarytoją ir tautosakos rinkėją. Renginį vedė Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto doktorantė Aistė Petrauskienė, kuri ir surado gerbiamą Balį Juodzevičių. Savo mokslinį darbą ji rengia keliaudama slaptiniais ir jau užžėlusiais partizanų takais. Kai 2016 m. žiemą vykusiame Prigimtinės kultūros seminare lietuvių kalbos mokytoja Aldona Pranckėnienė kalbėjo apie Pagaigalės kai-

mą (Švenčionių r. sav.). Aistę labai sudomino jos pasakojimas apie akmenį, kuris dar sovietmečiu buvo pastatytas prie pasta-to įėjimo žuvusiems partizanams atminti. A. Pranckėnienė pasakė, kad laisvės kovas tiriančiai Aistei būtinai reikia ten nuvykti ir pasikalbėti su B. Juodzevičiumi. Taip jų pažintis ir užsimezgė... per nepaprastą akmenį. Ruošdamasi pirmajam susitikimui, Aistė manė, kad susipažins su griežtu, rimtu žmogumi (taip buvo girdėjusi, matyt, iš gerai jo nepažįstančių žmonių). Tačiau nuvykus į Uteną ir prakalbėjus su B. Juodzevičiumi kiaurą dieną, arba, kaip pati sakė, „įstrigus jo kambarėlyje“, ir dar tą pačią dieną aplankius partizanų kovų ir žūties vietas, įspūdis susidarė visai priešingas – kad tai be galo šiltas žmogus, degantis meile savajam kraštui, laisvai ir lengvai besidalijantis sukaupta daugiamete patirtimi ir giliai nusėdusiais prisiminimais apie pokario laikus ir jo įvykius. Renginio metu B. Juodzevičių ji apibūdino kaip žmogų, „kurį privalu pažinti...“

B. Juodzevičiaus sudaryta įrašų kolekcija ypatinga ne vien tematika – ji profesionaliai archyvuota, turinti tvarkingą originalią numeraciją, labai nuosekli. Tiksliai ir išsamiai metrika mus, archyvo darbuotojus, ne tik džiugina, bet ir stebina, kad taip kruopščiai suregistruota medžiaga, tiek daug informacijos vienam mažam kasetės aprašymo aplankėlyje. Smulkus, bet aiškus raštas... Kai kur, beje, reikia žvilgtelėti ir per didinamąjį stiklą, kad viskas būtų atskleista taip pat tiksliai, kaip ir užrašyta. Kasetės aprašas dažniausiai neapsiriboja vien išsamia pateikėju metrika: randame sklandų pokalbio temos pavadinimą, kartais užrašyta sodybos vieta, partizanų ryšininkų slapyvardžiai, net tai, kad pasakotojas nebegauna pensijos, nes ją „nutraukė“ saugumas, ir pan. Vos keletas žodžių atveria žaizdotą tautos praeitį. Kai ką dar reikės

ir patikslinti, – B. Juodzevičius trumpam paliko pluoštą kortelių iš savo, kaip renginyje meiliai pats pavadino, „katalogėlio“, kuris, pasak A. Petrauskienės, jau daug metų kukliai slepiasi jo namie po spinta...

Dauguma B. Juodzevičiaus garso įrašų yra labai įdomūs, jautrūs, dažniausiai tai žiaurūs pasakojimai be galo skaudžia mūsų tautai tema, patvirtinantys, kad pasipriešinimas okupacijai ir kova dėl Lietuvos laisvės tikrai vyko visa įmanoma jėga. Kraštotyrininko surinkti pasakojimai ir svarbūs liudijimai yra iš įvairių Utenos apskrities vietų – Anykščių, Molėtų, Zarasų apylinkių, daugiausia, žinoma, iš Utenos krašto – Leliūnų, Vyžuonų, Saldutiškio, Daugailių, Pakalnių, Kuktiškių, Tauragnų valsčių. Tai pasakojimai apie pokario partizanų veiklą, jų ryšininkus ir rėmėjus. Apie išsakytą tiesą ir skleidžiamą melą. Apie partizanų sušaudymus, jų tremtį ir kalinimus lageriuose. Apie visam laikui sužeistas partizanų šeimas, nužudytus jų brolius ir seseris, apie enkavėdistų terorą.

B. Juodzevičiaus, save dar vadinančio „juoduoju metraštininku“, užrašyti pasakojimai mums byloja nuogą tiesą: apie Stapšėnų kaimo (Utenos r.) sudeginimą 1947 m. rudenį (LTRF k 2032), trijų partizanų – Antano Skurkio, Antano ir Balio Markevičių – žūtį Plado sodyboje 1949 m. (LTRF k 2038), apie partizanų motina vadinimą Bronę Petronienę (g. 1912 m.), kuri pasakoja apie dviejų sūnų – Broniaus ir Stepono likimą ir jų kančias lageriuose (LTRF k 2060), apie partizano Juozo Kemeckio – Roko slėpimą (LTRF k 2063), 1941 m. Birželio sukilimą (LTRF k 2054, 2041, 2107), apie civilių žmonių žudynes 1941 m. ir pokario partizanus Minčios girioje (Utenos r., pasakoja Aldona Ona Šuminienė – LTRF k 2145), apie Vytauto apygardos partizanų vadą Vincą Kaulinį (LTRF k 2067). „Lokio“ rinktinės vadas,

politinis kalinys Steponas Grumbinas pasakoja apie partizanų veiklą Kirdeikių apylinkėse (LTRF k 2108, 2109), Elena Žibėnaitė – apie darbą Utenos knygyne „Žibintas“ ir apie „Kęstučio“ organizacijos veiklą (LTRF k 2111, 2072); Genė Ruzgaitė prisimena paskutinius Anykščių, Utenos, Molėtų krašto partizanus ir pasakoja apie paramą Kaniūkų, Baltušavos, Jasiškių, Žibėčių, Smaltiškio apylinkių partizanams – B. Reškevičiui, A. Kraujeliui, A. Ruškuliui ir kt. (LTRF k 2113). Vytauto Kezio (g. 1929 m.) atmintyje dar gyvi atsiminimai apie pokario partizanų kovas ir žymų partizaną Antaną Kraujelį (LTRF k 2144). Yra žinių ir apie saugumo agento Vinco Samanavičiaus klastą ir jo nubaudimą 1946 m. (LTRF k 2052); apie agentų smogikų veiklą Kuktiškių apylinkėse (LTRF k 2058). Antanas Mačiulis iš Ripaičių kaimo Saldutiškio apylinkės pasakoja apie sovietiniu agentu virtusio Juozo Bulkos išdavystes (LTRF k 2115). Buvusi partizanė Ona Laurinavičiūtė-Rimonienė – Rūpintojėlė praskleidžia kraupios nakties Pelenių raiste įvykių skraistę: sužinome tiesą apie raiste besislapsčiusių partizanų sušaudymą ir jų slėptuvės sunaikinimą (LTRF k 2055). Emilija Bernotienė-Vaišnoraitė iš Tauragnų pasakoja apie jų tvarte įrengtą bunkerį ir partizanus – Viesulą, Gediminą ir kitus (LTRF k 2061, 2119). Juzė Vyšniauskaitė dar mena dusetiškių pasakojimus apie 1941 m. suimtą Dusetų kleboną (LTRF k 2121), Algis ir Evaldas Čibirai – apie jų namuose (Tauragnų vls.) 1951 m. sušaudytus septynis partizanus ir keturis šeimos narius (LTRF k 2069). Užrašas kasetės aplanke „Apie tėvo sušaudymą“ rodo, kad bus kalbama apie pačius baisiausius įvykius žmogaus gyvenime (pasakoja Elvyra Kašalynienė-Medinytė – LTRF k 2039, 2160). Beje, pasakojimuose atsispindi ir linksmesni partizanų

gyvenimo įvykiai: net keli pateikėjai prisimena partizanų Vaidoto (V. Pakšto) ir Vaidilutės (N. Deveikytės) tuoktuves Biliakiečio bažnyčioje (LTRF k 2083, 2084).

B. Juodzevičiaus įrašų rinkinys jau turėjo originalią numeraciją, bet atkeliaęs į naujus namus pasidabino ir naujais Lietuvos tautosakos rankraštyno fonotekos numeriais, tapo atpažįstamas kaip LTRF k 2025–2161. Visi garso įrašai jau suskaitmeninti (tai padarė Mantas Lapeika) ir yra LLTI archyvo duomenų bazėje. Skaitmeninės kopijos įteiktos ir B. Juodzevičiui.

Tarp B. Juodzevičiaus padovanotų garso įrašų yra ir „grynosios“ tautosakos – keletas kasečių su dainų, giesmių ir liaudies muzikantų įrašais iš Aukštaitijos: Aulelių apylinkių ir svėdasiškių muzikantų įgrojimai, laidotuvių giesmės Svėdasų krašte, kunigo altaristo Povilo Čiučchio laidotuvės Svėdasų bažnyčioje. Ypač vertingi uteniškės Marijos Putinauskienės-Volskienės-Bitinaitės (g. 1890 m.) vestuvių apdainavimai, oracija, sakoma įteikiant jaunajai vainikėlį, jaunosios atsisveikinimas ir ypatingoji Petros Dausos oracija, jo sakyta per Marijos vestuves. Tiesa, kiek vėliau paaiškėjo, kad pastaroji medžiaga mūsų archyve jau yra, nes B. Juodzevičius fonotekai maždaug 1965–1970 m. buvo įteikęs magnetinių juostų, kuriose įrašyta M. Putinauskienės-Volskienės-Bitinaitės ir kitų aukštaičių pateikėjų mokama tautosaka.

Taigi kaip tautosakos rinkėją B. Juodzevičių turėjome progą pažinti jau gerokai anksčiau: Lietuvos tautosakos rankraštyne yra net dvylika jo užrašytos tautosakos rinkinių (medžiaga rinkta 1962–2007 m.). Trys rinkiniai per jį perduoti iš tautosakos rinkėjų Prano Bieliausko (LTR 6301), Leono Bielinio (LTR 5643) ir Stasio Indrašiaus (LTR 6297). Pastarojo rinkėjo keletą garso įrašų radome ir šioje kolekciijoje. Pirmuosius rinkinius B. Juodzevičius archyvui

patikėjo dar 1962–1966 metais. Tuometinė tautosakininkų komisija, susidedanti iš Tautosakos sektoriaus vadovo Ambraziejaus Jonyno ir jaunesniųjų mokslinių bendradarbių – Pranės Jokimaitienės ir Bronės Kazlauskienės, jo rinkinius įvertino labai gerai. Pavyzdžiui, apie Valkininkų tautosakos rinkinį priėmimo akte parašyta, kad „medžiaga yra vertinga ir gerai užrašyta“ (LTR 3507). Tautosaka daugiausia rinkta Utenos krašte, tačiau nemažai yra ir iš Valkininkų, Varėnos apylinkių (LTR 3855, 4035, 3507, 3538, 3766, 3820, 5643).

Į savo kolekcijos pristatymą B. Juodzevičius atvyko ir vėl ne tuščiomis rankomis – su įprastu kuklumu jis įteikė ne tik nuostabaus skonio naminių obuolių sūrį, bet ir keturis 1962–1965 m. kitų tautosakos rinkėjų užrašytos tautosakos rinkinius. Trys iš jų – moksleivių surinkta tautosaka iš Valkininkų apylinkių: „Vaikų tautosaka“ (LTR 8045), „Lalauninkų papročiai“ (LTR 8046), „Vestuvių papročiai“ (LTR 8047). Ypač kūrybingai sutvarkytas ir parengtas vaikų tautosakos rinkinėlis „Valkininkai. Vaikų tautosaka. VI knyga“ (LTR 8045). Ketvirtas rinkinys – 1969 m. Adolfo Kvyklio (g. 1882 m.) Kuktiškių apylinkėse surinkti užkalbėjimai (LTR 8044).

Pažindami B. Juodzevičių kaip patyrusį tautosakos rinkėją, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoją, kaip asmenį, ilgus gyvenimo metus atidavusį Utenos krašto tyros muziejui (dirbo nuo 1967 m., 1973–2000 m. buvo šio muziejaus direktoriumi), turime jį prisiminti ir kaip šešių knygų autorių: *Utenos apylinkės* (1998); *Utena ir apylinkės* (2001); *Laisvės kaina* (2003); *Dejavo žemė ir žmonės: Utenos apylinkių partizanų rėmėjų atsiminimai* (2004); *Žadėjom laisvę tau parnešti: Utenos partizanų, rėmėjų ir ryšininkų atsiminimai* (2008); *Akistata su mirtimi: Utenos partizanų, rėmėjų ir ryšininkų atsiminimai* (2012). Visos knygos, kaip

rodo jų pavadinimai, skirtos partizanų laisvės kovoms. Minėtieji garso įrašai yra šių knygų pagrindas ir jų atsiradimo priežastis. Besibaigiant B. Juodzevičiaus garso įrašų pristatymo renginiui, tautosakos rinkėjas V. Striužas pasakė: „Teko kai ko ir mokytis iš B. Juodzevičiaus. Jis yra pavyzdys visiems. Tai tikras laisvės kovų kraštotyriminco pavyzdys...“ A. Petrauskienė dar kartą prisiminė ir B. Juodzevičių, ir R. Kaunietį, ir V. Striužą, juos trumpai apibūdindama taip: „Tai – žmonės, galintys dirbti kaip institutai.“ Ir ji visiškai teisi. Taigi pažinkime šiuos žmones, pažinkime jų Lietuvai sukauptus aruodus ir būkime jiems dėkingi.

Rima Visackienė

NAUJI FONDAI LIETUVIŲ TAUTOSAKOS RANKRAŠTYNE

Tyrėjams ir visiems skaitytojams norime pranešti, kad jau sutvarkytas, aprašytas ir parengtas naudoti Lietuvių tautosakos rankraštynui perduotas Margaritos Vymerytės, Kazio Grigo ir Ivano Maloglazovo rankraštinis palikimas.

Tautosakininkės M. Vymerytės rankraščiai ilgai gulėjo neinventorinti ir mokslininkams, pasakojamosios tautosakos tyrėjams buvo neprieinami. Nors jos fondas nėra didelis – jį sudaro tik 65 dokumentai (mokslo darbų, straipsnių, parengtų pasakų rinkinių rankraščiai, mokslininkės kurtas lietuvių pasakų katalogas), bet jis turi išskirtinę reikšmę. Seniausias rankraštis – M. Vymerytės disertacija „Romanų, germanų ir aisčių pasakos su eilėmis“, kuri 1934 m. buvo įteikta Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto tarybai (plačiau žr. *Tautosakos darbai*, t. XVII (XXIV) 2002, p. 233–255).

M. Vymerytė 1946–1952 m. dirbo mokslinė bendradarbe MA Istorijos institute, nuo 1952 m. – Lietuvių kalbos ir literatūros institute. Fonde saugomi svarbiausi šio laikotarpio rankraščiai. Vienas jų – 1947–1948 m. M. Vymerytės parengtas rinkinio „Lietuvių gyvulinės pasakos“ rankraštis. Šiam rinkiniui sulaukus kritikos, 1950 m. mokslininkė jį pertvarkė ir pavadino „Lietuvių liaudies pasakos ir pasakojimai“. Išlikęs ir šio varianto rankraštis. Tuo pat metu M. Vymerytė rašė studiją „Lietuvių ir slavų gyvulinių pasakų tematiniai ir idėjiniai bendrumai“, kurią ketino ginti kaip disertaciją. Darbas nebuvo ginamas, jo rankraštis taip pat saugomas mūsų archyve.

M. Vymerytės fonde nėra korespondencijos, nuotraukų, asmeninio pobūdžio užrašų, nėra ir žinių, atspindinčių asmeninį mokslininkės gyvenimą.

Paremiologo Kazio Grigo rankraštinius palikimas priešingai – gausus ir įvairus. Jis suskirstytas į du fondus. Pirmajame – *Kazio Grigo fondas I* – saugomi rankraščiai, kuriuos mokslininkas paliko Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui. Antrasis, pavadintas *Kazio Grigo fondas II*, sudarytas iš rankraštinio palikimo, kurį perdavė jo žmona Judita Grigienė.

I fonde chronologine tvarka sudėti 152 dokumentai. Pirmasis straipsnio rankraštis rašytas 1956 m. Čia saugoma ir K. Grigo disertacijos „Simonas Daukantas – lietuvių tautosakos rinkėjas ir leidėjas“ rankraštis, disertacijos planas, atskirų jos dalių juodraščiai, šaltinių aprašai, taip pat disertacijos gynimo dokumentai: leidimo ginti disertaciją nuorašas, mokslinio vadovo Juozo Žiugždos atsiliepimas, oficialaus oponento Jurgio Lebedžio recenzija, Konstantino Jablonskio atsiliepimas, K. Grigo atsakymas oponentams, disertacijos autoreferatas, išrašas iš disertacijos gynimo protokolo, Lietuvių kalbos ir literatūros instituto išplėstinio posė-

džio protokolas, skelbimas, kviečiantis į K. Grigo disertacijos gynimą. Didžiąją šio fondo dalį sudaro straipsnių ir recenzijų rankraščiai, jo rengtų leidinių juodraščiai.

II fondas daug turtingesnis ir margesnis už pirmąjį. Jį sudaro net 923 dokumentai, kurie tvarkant buvo sudėti į tris grupes: 1) mokslo studijų, straipsnių, recenzijų rankraščiai; 2) rankraščiai, susiję su profesoriaus pedagogine veikla; 3) korespondencija. J. Grigienė perduodamus vyro rankraščius sugrupavo, parengė pirmąjį aprašą. Išskirtinę vertę šiame fonde turi K. Grigo korespondencija. Dalį jos sudaro asmeninio pobūdžio laišškai bendraklasiams, draugams, mokytojams ir mokiniam, taip pat žmonai rašyti laišškai, kurie itin šilti ir šeimyniški (pastarųjų yra 32). Čia rasime ir laiškus, adresuotus Vytautui Kubiliui, Zenonui Šimanskiui, Vladui Žukui. Mokytojos Klementinos Misiūnaitės ir Kazio Grigo artimą ryšį rodo išlikę 72 laišškai. K. Grigas 1948–1950 m. Kriūkų gimnazijoje (Šakių r.) dėstė lietuvių ir lotynų kalbas. Jis išsaugojo auklėtinių laiškus, su kuriais bendravo ir jiems baigus mokyklą, išlikę netgi kvietimai į klases susitikimus. Kitą dalį jo korespondencijos sudaro profesiniai laišškai. Profesorius susirašinėjo su įvairių šalių folkloristais: Elza Kuokare, Alma Ancelane, Jazepu Rudzyčiumi, Fridrichu Scholzu, Vitoldu Armonu, Matti Kuusi, Emanueliu Strausu, Wölfangu Miederiu ir kitais.

Trečiasis fondas, papildęs LLTI Lietuvių tautosakos rankraštyną, yra Lietuvos sentikių tautosakos rinkėjo Ivano Maloglazovo asmeninis archyvas – garso įrašai (magnetinės juostos, kasetės, kompaktiniai diskai) ir rankraščiai. Jo žmona Jekaterina Maloglazova 2011 m. visa tai padovanojo Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui.

I. Maloglazovas, kaip rašo biografijoje, dainuojamąją liaudies kūryba pradėjo domė-

tis dar gyvendamas gimtajame Stirnių salos vienkiumyje. Čia jis užrašė tėvų ir kaimyno Pavlo Bakasovo dainuojamų dainų tekstus.

Vertingiausią I. Maloglazovo fondo dalį sudaro garso įrašai. Nuo 1968 m. tautosakai rinkti pradėjęs naudoti nešiojamą magnetofoną „Vesna-2“, užrašytojas padarė daugybę garso įrašų. Ši kolekcija kaupta nuo 1968 iki 2009 m. ir ją sudaro 32 magnetinės juostos ir 680 kasečių. I. Maloglazovo tautosakinės medžiagos rinkimo geografija plati, tai Lietuvos sentikių gausiausiai gyvenamos vietos – Zarasų, Ukmergės, Rokiškio, Ignalinos rajonai, taip pat Lietuvos miestai – Vilnius, Kaunas, Kaišiadorys, Molėtai, Utena. Šiuose garso įrašuose – įvairios Lietuvos sentikių dainuotos dainos, tarp jų ir vestuvių, krikštynų liaudies dainos, laidotuvių ir atminų giesmės, Velykų liturgija.

Be garso įrašų, archyvui, kaip minėta, buvo perduoti ir I. Maloglazovo rankraščiai. Didžiąją jų dalį sudaro iš garso įrašų transkribuoti dainų tekstai (beje, iš šios medžiagos nebuvo sudaryti tautosakos rinkiniai, ji nesusieta su garso įrašais), taip pat yra pateikę biografijų, leidinio *Ты воцнеў, воцнеў* juodraščiai.

Su detaliais pristatytų fondų aprašais visi besidomintys gali susipažinti Lietuvių tautosakos archyvo skyriuje.

Irena Žilienė

2014–2016 METAIS GAUTI TAUTOSAKOS RINKINIAI

Lietuvių tautosakos rankraštynas 2014–2016 m. papildė 137 naujais rinkiniais: LTR 7905–7920, 7922–8027, 8029–8033, 8037–8046, iš jų septyniolika – skaitmeninio formato (LTR 7909, 7910, 7913, 7914, 7918–7920, 7954, 7959, 7968, 7970,

8001–8003, 8006–8008). Juose yra per 20 tūkstančių tautosakos tekstų. Didžiausią dalį, kaip visada, sudaro dainos – daugiau kaip 500 su melodijomis ir 4000 jų tekstų; patarlių, priežodžių, situacinių pasakymų, tikėjimų ir kitų smulkiosios tautosakos žanrų – per 6000, atminimų – per 700, pasakojamosios tautosakos – per 2000 vnt. ir t. t. Nemaža dalis rinkinių susieti su nuotraukomis, garso ir vaizdo medžiaga (per 100 vnt.).

Bene patys išpūdingiausi yra mokytojo Juozo Vaitiekūno (g. 1903 m.) sudaryti rinkiniai, kuriuos Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tautosakos archyvui šįmet padovanojo jo dukterė Sigutė Ramunė Vildžiūnienė. Tautosaka rinkta 1928–1972 m. Kupiškio, Šimonių, Linkuvos, Biržų apylinkėse, vėliau dailiai perrašyta ir sudėta į tris knygas (LTR 8022–8024). Rinkinį LTR 8022 sudaro 4563 tautosakos kūriniai, daugiausia – patarlių, priežodžių, situacinių pasakymų (1774 vnt.), mįslių (1355 vnt.), tikėjimų, liaudies medicinos tekstų (daugiau kaip 800), tarp jų ir septyni užkalbėjimai, be to, yra daugiau kaip 200 pasakų, padavimų, sakmių. Kitus du rinkinius (LTR 8023, 8024) sudaro 862 dainų tekstai, iš jų dvidešimt trys – sutartinės.

Ypač vertingą medžiagą 2015 m. archyvui perdavė (LTR 7958) gydytojas Benjaminas Siaurusaitis. Jis domėjosi liaudies medicina, jos gydymo būdais, šia tema parašė nemažai straipsnių. Į rinkinį sudėti 1977–1979 m. jo paties Tytuvėnų, Šiluvos, Anykščių apylinkėse užrašyti liaudies medicinos tekstai (1240). Pridėta ir gydytojo publikuotų straipsnių kopijos, bibliografija liaudies medicinos tema.

Dar vienas iš įdomesnių rankraščių – „Naujųjų metų burtai, papročiai, žaidimai ir dainos“ (LTR 7950), užrašyti A. Vitausko 1940–1941 m. Raseinių, Švenčionių apskrityse. Rinkinyje nupieštos ir glaustai apibūdintos vaškinės figūros, aprašyta jų

liejimo technika, aiškinamos išlietų figūrų reikšmės. Smulkiai aprašyti būrimai su žiedu, rožiniu, popieriumi, malkomis ir pan., taip pat Naujųjų metų išvakarėse žaidžiami žaidimai. Pridėtas ir pluoštas medžiagos, susijusios su Velykų margučių dažymo būdais, aprašyti ir nupiešti margučių raštai, dažymo įrankiai.

Daugiau kaip 400 vnt. tikėjimų, etnografinių aprašų, sakmių ir kt. (LTR 7924) 1932 m. pagal Petro Būtėno „Lietuvių tautotyros žinių ir senienų rinkimo programą“ (1925) surinko būsimas kalbininkas, kraštotyrininkas Kazimieras Gasparavičius gimtajame Puodžiūnų kaime (Pakruojo raj.).

2014 m. inventorizuojant archyvą buvo rasta rinkinių, kurie dėl nežinomų priežasčių buvo neinventorinti. Tarp jų yra Balio Buračo rašytų straipsnių, rankraščių, kartotekų, dokumentų, nuotraukų. Jo sūnėnas Antanas Buračas 1978 m. Lietuvių kalbos ir literatūros institutui perdavė B. Buračo kraštotyrinę medžiagą, kuri buvo įtraukta į Tautosakos archyvą (LTR 4891–4922), bet tie dokumentai tuokart buvo atmesti. Kadangi medžiaga pasirodė itin vertinga, nuspręsta ją inventorinti ir įtraukti į archyvo fondus (LTR 7971–7986). Rankraštynas papildė vertinga dievdirbių ir kryždirbių kartoteka, jų biografijomis, pasakojimais, juodraštiniais straipsniais, užrašais, kuriuose itin daug tradicinės tautosakos tekstų. Tarp jų yra B. Buračo rašytų straipsnių rodyklė „Raštai, atspausdinti įvairiuose leidiniuose (nepilnas sąrašas)“ (629 pozicijos) ir lankytojų knyga „Pasisakymai apie kraštotyryninko Balio Buračo fonuotraumus ir kitus jo kraštotyros darbus“.

Kasmet į Tautosakos archyvą atkeliauja vis daugiau atminimų ir dainų sąsiuvinų. 2014–2016 m. jų gauta per 30 (LTR 7907, 7910, 7914, 7917–7920, 7922–7923, 7935–7947, 7968–7969, 8006–8007, 8013, 8015–8020, 8025). Daug tokių sąsiuvinų

atidavė archyvo darbuotoja Gražina Kadžytė. Juos atsiuntė žmonės, atsišaukę į Gražinos raginimą padovanoti Tautosakos rankraštynui dainų ir atminimų sąsiuvinėlius per jos vedamas LRT radijo viktorinas „Ot tai tau!“. Seniausias iš jų yra Petro Vadapalo dainų sąsiuvinis, rašytas 1928 ir 1929 m. tarnaujant Lietuvos kariuomenės artilerijos mokomojoje kuopoje. Rinkinyje (LTR 7942) yra 170 dainų, eilėraščių, atminimų. Didesnė dalis dainų ir atminimų sąsiuvinių rašyti merginų, 1930–1945 m. mokantis gimnazijose. Albumėliai papuošti piešiniais, iškarpomis ir atvirukais.

Gauta rankraščių partizanų kovų ir tremties tematika – tai dainų sąsiuviniai, atsiminimai, įvairūs dokumentai (LTR 7907, 7955, 7987, 8025, 8030).

Rankraštyną pasiekė ir nemažas skaičius užrašytų giesmių su natomis, instrumentinių kūrinų (LTR 8000, 8001, 8002, 8003, 8027). 2011 m. Rietavo ekspedicijos metu Tauravo kaime (Tverų sen.) Rūta Žarskienė ir šių eilučių autorė vieno namo palėpėje rado daug apipelijusių vietinio pučiamųjų dūdų orkestro vadovo Bronislovo Vlodo Lukošiaus rašytų giesmių (410) natų knygelė (LTR 8027). Betygalos muziejus pernai leido Tautosakos archyvui pasidaryti Liudo Digrio užrašytų instrumentinių kūrinų ir giesmių kopijas (LTR 8001), kuriose yra daugiau kaip 400 kūrinų.

Tradiciškai Lietuvių tautosakos fondus praturtino respublikinio Jaunųjų filologų konkurso darbai. 2014–2016 m. gauti 27 rinkiniai, didžioji jų dalis – su garso ir vaizdo įrašais. Konkurse dalyvavo keturiolika mokyklų iš įvairių Lietuvos vietų: Vilkaviškio, Kelmės, Ukmergės, Pasvalio, Ignalinos, Radviliškio, Kalvarijos.... Rinkinių skaičiumi išsiskiria ukmergiškiai – gauti penki moksleivių darbai iš Ukmergės Dukstynos ir „Šilo“ pagrindinių mokyklų.

Dukstynos pagrindinė mokykla Tautosakos archyvui pateikė tris rinkinius – LTR 7928, 7934, 7998, iš kurių du (LTR 7928 ir 7998) parengė moksleivė Paulė Ramanauskaitė, vadovaujama lietuvių kalbos mokytojos Elvyros Augustinavičienės. Abu rinkiniai sudaryti tremties, karo ir pokario tematika. Trečiasis rinkinys (LTR 7934) yra moksleivės Otilijos Pažėraitės. Jaunųjų filologų konkurse ji dalyvauja antrą kartą. 2013 m. kartu su Guste Ramanauskaite surinko iš 5–8 klasių moksleivių 459 anekdotus apie mokyklą („Petriukas vėl mokykloje“, LTR 7880). Panašią metodiką ji taikė ir rinkinyje „Mano vaikystės pasakos“ (LTR 7934): iš 5–6 klasių moksleivių užrašė 180 jiems mamų, senelių sektų ar pačių sukurtų pasakų. Daugiau kaip 250 anekdotų (LTR 7297) surinko ir „Šilo“ pagrindinės mokyklos moksleivė Roberta Grybaitė.

Įdomią medžiagą apie maisto gaminiamą iš Švobiškio miestelio gyventojos Genovaitės Janonienės užrašė Pasvalio rajono Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės–Bitės gimnazijos moksleivė Evelina Plačiukaitė. Rinkinio „Maisto ruošimas senelių vaikystėje“ (LTR 7929) pasakojimuose susipynę liaudies medicinos tekstai, įvairūs linksmi pasakojimai, atsiminimai ir pasakos.

Pernai iš Jaunųjų filologų konkurso buvo gautas neįprastas rinkinys – „Tarybinio kario laišakai mamai ir mylimajai“ (LTR 8000). Kelmės rajono Kražių gimnazijos ketvirtos klasės moksleivis Lukas Pocius gavo 142 laiškus, dviejų brolių 1975–1979 m. rašytus iš armijos savo mamai ir mylimajai. Garso laikmenose įrašyti ir respondentų atsiminimai.

Šių metų pabaigoje archyvas pasipildė vertinga Nijolės Laurinkienės ir Ritos Balkutės ekspedicijos medžiaga, rinkta 2011 ir 2012 m. Trakų, Varėnos, Elektrėnų, Švenčionių, Plungės, Ukmergės rajonuose (LTR 7784–7786, 7788, 7793, 7795, 7812). Ty-

rimai buvo vykdomi pagal projektą „Deivė Žemyna ir Žemės gerbimo tradicija: lietuvių mitologijos tyrimas senųjų Europos kultūrų kontekste“. Surinkta ir garso laikmenose įrašyta per 600 vnt. papročių, tikėjimų, liaudies medicinos tekstų, sakmių, pasakojimų... Tuo pat metu iš B. Juodzevičiaus buvo gauti trys rinkiniai, kurių medžiaga rinkta 1962–1966 m. Valkininkų ir Utenos apylinkėse. LTR 8044 – užrašyta vaikų tautosaka: žaidimai, žaidinimai, skaičiuotės, dainelės ir kt.; LTR 8045 – vestuvių ir lalavimo papročiai Valkininkų apylinkėse; LTR 8046 – kalvio Adolfo Kvyklio (g. 1882 m.) surinkti užkalbėjimai Kuktiškių valsčiuje.

Visi gautieji rankraščiai tebetvarkomi, todėl nei Instituto darbuotojams, nei lankytojams dar neprieinami.

Andželika Jakubynienė

- RYTIS AMBRAZEVIČIUS dr., Kauno technologijos universiteto profesorius
rytisamb@gmail.com
- LINA BŪGIENĖ dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Sakytinės
tautosakos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja lina@llti.lt
- VITA DŽEKČIORIŪTĖ-MEDEIŠIENĖ Lietuvių literatūros ir tautosakos
instituto Sakytinės tautosakos skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja
vita.dzekcioriute@gmail.com
- TOMA GRAŠYTĖ Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Etnologijos studijų
programos doktorantė toma.grasyte@gmail.com
- AURELIJA GRITĖNIENĖ dr., Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos
tyrimų centro vyresnioji mokslo darbuotoja aurelija.genelyte@gmail.com
- VITA IVANAUSKAITĖ-ŠEIBUTIENĖ dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos
instituto Dainyno skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja vyta@llti.lt
- ANDŽELIKA JAKUBYNĖNIENĖ Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Tautosakos archyvo skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja anda@llti.lt
- GRAŽINA KADŽYTĖ Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Tautosakos archyvo skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja kadzyte@llti.lt
- NIJOLĖ LAURINKIENĖ habil. dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos
instituto Sakytinės tautosakos skyriaus vyriausioji mokslo darbuotoja
nlaurinkiene@yahoo.com
- MODESTA LIUGAITĖ-ČERNIAUSKIENĖ Lietuvių literatūros ir
tautosakos instituto Dainyno skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja
modesta.liugaite@gmail.com
- JURGITA MACIJAUŠKAITĖ-BONDA dr., Vytauto Didžiojo universiteto
Humanitarinių mokslų fakulteto Užsienio kalbų, literatūros ir vertimo studijų
katedros lektorė jurgita.macijauskaite-bonda@vdu.lt
- AUSTĖ NAKIENĖ dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Tautosakos archyvo skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja auste@llti.lt
- RADVILĖ RACĖNAITĖ dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Sakytinės tautosakos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja radvile@llti.lt
- DAINIUS RAZAUSKAS dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Sakytinės tautosakos skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas
liaudies.kultura@llkc.lt
- ASTA SKUJYTĖ-RAZMIENĖ Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Sakytinės tautosakos skyriaus Etnologijos studijų programos doktorantė
astars@llti.lt

BRONĖ STUNDŽIENĖ doc. dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Dainyno skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja brone@liti.lt

JONAS TILVIKAS Lietuvos istorijos instituto Etnologijos ir antropologijos
skyriaus Etnologijos studijų programos doktorantas skliutas@gmail.com

JURGITA ŪSAITYTĖ dr., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Dainyno skyriaus mokslo darbuotoja jurgusa@liti.lt

SKIRMANTAS VALENTAS dr., Šiaulių universiteto Lietuvių kalbotyros ir
komunikacijos katedros profesorius skirmantas.valentas@gmail.com

ŽYDRŪNAS VIČINSKAS Klaipėdos universiteto etnologijos mokslo
krypties doktorantas z.vicinskas@gmail.com

RIMA VISACKIENĖ Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Tautosakos archyvo skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja rima@liti.lt

IRENA ŽILIENĖ Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
Tautosakos archyvo skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja irena@liti.lt

NURODYMAI AUTORIAMŠ

„Tautosakos darbuose“ skelbiami mokslo straipsniai lietuvių, anglų, vokiečių, latvių, rusų, lenkų kalbomis.

Straipsnio struktūra:

straipsnio pavadinimas,
 autoriaus vardas ir pavardė,
 įstaigos, kurioje darbas atliktas, pavadinimas,
 straipsnio tekstas (prieš jį – trumpa anotacija ir ne daugiau kaip penki esminiai žodžiai),
 šaltinių (sutrumpinimų) ir literatūros sąrašai;
 santrauka lietuvių kalba vertimui į anglų kalbą (nelietuviškai parašytiems straipsniams santrauka teikiama ta pačia kalba);
 autoriaus darbo vieta, pareigos ir elektroninis paštas.

Citatos pateikiamos originalo forma kabutėse, didesnės apimties – petitu, iškeliant iš teksto eilutės ribų. Kiekviena autorinė korekcija citatoje žymima laužtiniais skliaustais. Po citatos arba jos perpasakojimo literatūros ir šaltinių nuorodos rašomos skliaustuose, nurodant autoriaus pavardę, publikacijos metus, puslapį (Biržiška 1925: 10–11). Gali būti vartojamos dažniau cituojamų leidinių (žodynų, tautosakos šaltinių ir pan.) santrumpos. Kai reikia nurodyti leidinių tomą, jis įterpiamas prieš puslapį (BRMŠ II: 45; BsJK: 383, nr. 4). Tais atvejais, kai patogiau nurodyti ne leidinio puslapį, o iš jo cituojamo teksto numerį, nurodoma leidinys, tomas, numeris (LLD V 225).

Teksto paaiškinimai ar kitos su tekstu susijusios papildomos žinios nurodomos išnašose, kurios žymimos skaičiais ir pateikiamos puslapio apačioje.

Moksliniame tekste minimi asmenvardžiai pateikiami originalo rašybos forma. Pirmą kartą paminėjus pilną asmenvardį, rekomenduojama toliau rašyti pavardę ir vardo inicialą. Nelietuviški vietovardžiai trans-

kribuojami lietuviškai. Išimtiniais atvejais (pvz., jei vietovardis nežinomas, neįtrauktas į žinytus) paliekama originalo rašyba.

Mokslinės publikacijos pabaigoje pateikiami šaltinių (sutrumpinimų) ir literatūros sąrašai sudaromi pagal abėcėlę, leidiniai kirilikos rašmenimis – sąrašo gale. Vieno autoriaus publikacijos, išleistos tais pačiais metais, išskiriamos raidėmis (*a, b, c...*). Kai autorių arba sudarytojų yra daugiau negu trys, nurodomas tik pirmasis ir santrumpa *et al.* laužtiniuose skliaustuose. Autoriaus pavardė literatūros sąrašė rašoma prieš vardą (išnašose ir šaltinių sąrašė – po vardo). Jei knyga ar leidinys turi paantraštę, ji nurodoma po pavadinimo ir atskiriama dvitaškiu.

ŠALTINIAI

- BsJK – *Juodoji knyga*, surinko Jonas Basanavičius, parengė Kostas Aleksynas, Leonardas Sauka, (*Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteka*, t. 12), Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004.
- BRMŠ – *Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai*, sudarė Norbertas Vėlius, t. 2: *XVI amžius*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 2001; t. 3: *XVII amžius*, 2003; t. 4: *XVIII amžius*, 2005.
- LLD – *Lietuvių liaudies dainynas*, t. 10: *Jaunimo dainos. Meilės dainos*, [kn. 1], parengė Nijolė Laurinkienė, melodijas parengė Živilė Ramoškaitė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1995.
- СБФ 1981 – *Славянский и балканский фольклор: Обряд. Текст*, отв. ред. Н. И. Толстой, Москва: Наука.

LITERATŪRA

- Aleksynas Kostas 1985. „Pasakotojai ir jų pasakos“, in: *Stebuklingas žodis*: lietuvių liaudies pasakos, parengė Kostas Aleksynas, melodijas parengė Zofija Puteikienė, Kaunas: Šviesa, p. 3–9.

- Biržiška Mykolas 1925. *Dainų istorijos vadovėlis*, 3-iasis leidimas, Kaunas: „Vyties“ b-vė.
- Carnes Pack 1994. “The Fable and the Proverb: Intertexts and Reception”, in: *Wise Words: Essays on the Proverb*, edited by Wolfgang Mieder, New York: Garland, p. 467–493.
- Geertz Clifford 2005. *Kultūrų interpretavimas*: straipsnių rinktinė, sudarė Arūnas Sverdiolas, iš anglų k. vertė Antanas Danielius... [et al.], Vilnius: Baltos lankos.
- Georges Robert A. 1981. “Do Narrators Really Digress? A Reconsideration of ‘Audience Asides’ in Narrating”, *Western Folklore*, vol. 40, No. 3 (Jul.), p. 245–252.
- Kaivola Bregenhøj Annikki 1996. *Narrative and Narrating. Variation in Juho Oksanen’s Storytelling*, (*FF Communications*, No. 261), Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- Krištopaitė Danutė (sud.) 1985. *Aš išdainavau visas daineles: pasakojimai apie liaudies talentus – dainininkus ir muzikantus*, t. 1, sudarė ir parengė Danutė Krištopaitė, Vilnius: Vaga.
- Kudirkienė Lilija 2001. „Patarlė kaip žmonių gyvenimos atspindys“, *Tautosakos darbai*, t. XV (XXII), p. 121–127.
- Litovkina Anna... [et al.] 2008. “Punning in Anglo-American, German, French, Russian and Hungarian Anti-Proverbs”, *Proverbium*, No. 26, p. 248–287.
- Nikžentaitis Alvydas 2004. „Rytų Lietuva lietuvių atminties kultūroje ir politikoje. Istoriko ir atminties kūrėjo santykio problema“, *Kultūros barai*, Nr. 10, prieiga per internetą: <http://www.eurozine.com/articles/2005-11-14-nikzentaitis-lt.html#>, [žiūrėta 2012-10-19].
- Smith Sidonie, Watson Julia 2010. *Reading Autobiography: a Guide for Interpreting Life Narratives*, 2nd edition, Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Клімковіч Ірына (скл.) 2006. *Беларуская міфалогія: энцыклапедычны слоўнік*, 2-ое выданне, дапоўненае, Мінск: Беларусь.

Rekomenduojama straipsnio apimtis – apie 40 000, recenzijos – apie 22 000, anotacijos ir informacijos – apie 10 000 spaudos ženklų. Didesnės apimties darbai spausdinami atskiru redaktorių kolegijos sprendimu.

Tekstas turi būti parengtas kompiuterine teksto rengykle *MS Word*, pritaikyta operacinei sistemai *Windows* (teksto prievardis *.doc), ir surinktas standartiniais kompiuteriniais šriftais (*Times New Roman*, *Palemonas* ir kt.).

Kompiuterinis teksto įrašas elektroniniu paštu siunčiamas adresu: tautosaka@liti.lt

Iliustracijos siunčiamos elektroniniu paštu. Rekomenduojama dėti ne daugiau kaip penkias iliustracijas. Nuotraukos turi būti parengtos *TIFF* arba *JPG* formatais (rinkmenos prievardis *.tif arba *.jpg), ne mažesne kaip 300 dpi skyra. Nurodomas jų fotografas, kas ir kada fotografuota, iš kur nuotraukos imta. Straipsnio autorius privalo turėti leidimą naudoti iliustracinę medžiagą.